МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

Ера № 36 (2557)
4 май 1961 шу
Мах 2 кеп.

СОВЕТСКИ КЕПАЙОАЗОН ДИ

1912 шера, 5-ча мая араяьннай дукххача болхлошта лаьрхIа хиннача «Правда» газета хьалхара номер. Цудухьа вай мехка цу хана денз дездеш хьадоагIа из ди.

«Правда» арадувла доладеннад Россе керда революционни тIоттам лакхбеннача хана, хIаьта массаз а партена новкъостал деш хьа а доагIа из.

Дизза болхлой газета хиннад «Правда». Из вIашагIделлад къахьегамхоша вIашагIтехача ахчах. Цудухьа Россерча дукххача болхлоша шоай лоархIаш хиннад «Правда».

Массанена а дика ховш да, Россера пролетариат Октябрьски социалистически революцена кийчъеча хана, граждански тIом болча хана, бохабаь боахам юхаметтаоттабеча хана, еза-йоккха индустрии юрта боахами хьалбаьча хана «Правда» а ерригача советски печато а даь доккхий гIулакхаш.

Боккха а сийлахьа а никъ хьабеннаб «Правда» а дерригача советски кепайоазоно а. Вай мехка арадувл 10 эзарнел совгIа газеташ, 62 миллион экземплярал совгIа цкъара тираж а йолаш. Вай центральни газеташи союзни республикай газеташи дунен тIарча дукххача мехкашка дIаух. Советски кепайоазон оаз ерригача континенташка хозаш я, цунга ладувгI доазол дехьарча миллионаш болча мугIарерча наха «Правда» тIареи, «Известия» тIареи, «Комсомольская правда» тIареи, кхыча изданеш тIареи цар деш Советски Союза машара политикахи коммунизм хьалъярахи дола бакъдараш.

ССКП Центральни Комитето хадданза йоакхо ю кепайоазон а цун болхлой а. Ерритсоюзни Хьалхарча журналистий съездага ше дIахьийтача моаршала тIа цо белгалдаьккхар, вай мехка кепайоазув халкъа духовни вахара дакъа а хинна дIаоттар, журналистико партийнии общественнии балхашка лоархIамера моттиг дIалоацаш хилар. Укх дешаща белгалбаьккхаб Н. С. Хрущева кепайоазон лоархIам: «Кепайоазув доацаш ваха йиш яц. Нагахьа санна прессеи радиои йоацаш вахе, — из да культура йоацаш вахар. Кепайоазув ца хилча демократи а хила йиш яц, вахар тоалуш дIадаха а йиш яц».

Бокъонца йола халкъа трибуна я вай кепайоазув. Духхьал вай Нохч-ГIалгIай мехка арадувл диъ республикански газет, 18 районни газет, 20 дуккха тираж йола газет. Предприятешка, совхозашка, колхозашка, тайп-тайпарча учрежденешка арадоахаш да пенгазеташ, къахьегама листокаш.

ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул редакцешка къахьегамхоша ухийташ дола письмош. Нагахьа санна 1959 шера республикански редакцешкеи радиогеи 30700 письмо мара денадеце, 1960 шера 35600 денад цу тайпара письмо, хIаьта укх шера хьалхарча квартале 11 эзарнел совгIа письмош даьккад республикански газетий редакцешка.

Рабселькораша хоамаш ду дикагIа болча производственникий къахьегама толамех, шоай коллективай патриотически гIулакхех, цхьаццайолча организацейи кулгалхойи балхашцарча кхоачамбоацарех.

Рабселькораша дика новкъостал а деш, дукха рейдаш яь газеташа предприятешка, колхозашка, совхозашка, торговлен организацешка, доккхий кхоачамбоацараш гуча а доахаш, уж дIададахара партийни, советски, боахама организацешта новкъостал а деш.

Вай республикерча газеташа рабселькорийи авторийи новкъосталца дикка балхаш даьд ССКП ЦК январски Пленума соцамашта пропаганда еш, дикагIа барий опыт дIайоаржаеш, кхоачамбоацараште духьала къовсам лоаттабеш.

В. И. Ленина хьийхад, цIей дикагIа дезделга — из да кхоачаш ца деш дисача гIулакхашта уйлаш тIаерзаяр.

Доккхий а сийлахьа а декхараш латт рабселькорештеи газета болхлоштеи хьалхашка. Рабселькораша, шоай журналистски говзал денгара ди массаза доала лакх а еш, хаддаза заметкаши корреспонденцеши ахийта еза газетага. Цар сийрдача бIарташта гуш хила беза шоай хьинарца къахьегама сийле яьккхараш а шоай баьдеча уйлашца вахара новкъарленаш ераш а.

Газета керттера декхар да ССКП ЦК январски Пленума соцамаши парте XXII съезда сийна тIаийца социалистически декхараши кхоачашдара вай республикера къахьегамхой оарцагIбахар. Газет дешараштa дика чулоацам болча материалашца дIадовзийта деза коммунизм хьалъерий сийрда вахар.

ДукхагIа кепа етта еза социалистически яхьах а коммунистически къахьегама коллективаехи ударникехи йола а материалаш.

ЛоархIамера дакъа дIалаца деза газета оагIонаш тIа атеистически пропагандах, кхалнаьха вахарах, советски сага коммунистически кхетам лакхбарах йолча материалаша а.

Лира къовсам лоаттабе беза дIаяхача замах дисача воча гIулакхашта духьала. Журналистий ирача перощца доагаде деза вай вахара новкъарленаш еш мел дар.

Советски кепайоазон Денца дийза, дIайха моаршал лу оаха берригача рабселькорашка, пенгазетий редколлегешка, хIаьта цар доккхий творчески толамаш дахар а лов тхона.

1960 шера „Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах" яха дунен халкъашта юкъера Ленински премеш хьожаярах

Машар ца бохийтараи чIоагIбараи лоаттабеча къовсама гIулакха Iалаьмате доккхий хIамаш царна карагIдаларах «Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах» яха дунен халкъашта юкъера Ленински премеш хьожайойла:

Фидель КАСТРО РУС — общественни а паччахьалкхен а деятела (Куба республика);

Секу ТУРЕ — общественни а паччахьалкхен а деятела (Гвинейски Республика);

Ромешвари НЕРУ — общественни деятельницана (Индия);

Михаил САДОВЯНУ — писатела, общественни деятела (Румынски Халкъа Республика);

Антуан Жорж ТАБЕТА — архитектора, общественни деятела (Ливан);

Остап ДЛУССКЕНА — общественни деятела (Польски Халкъа Республика);

Уильям МОРРОУ — общественни деятела (Австралия).

Комитета председатель: Дмитрий СКОБЕЛЬЦЫН.
Комитета председатела заместителаш: ГО МО-ЖО,
Луи АРАГОН.
Комитета членаш: Григорий АЛЕКСАНДРОВ.
Джон БЕРНАЛ.
Ян ДЕМБОВСКИЙ.
Анна ЗЕГЕРС.
Пабло НЕРУДА.
Сахиб Синг СОКХЕЙ.
Илья ЭРЕНБУРГ.

В. И. Ленин «Правда» газета редакце болхлой корреспонденташца къамаьл деш ва. РСФСР искусства заслуженни деятель волча П. Васильева дилла сурт.

МАШАР, КЪАХЬЕГАМ ДЕЗДУ

★ ★ ★

Коммунизм хьалъераш боагIа

Массаз а санна, доладуча эскара на хоза кийчъяь я Цlе майда. Ерригa трибунаш дIалаьцца нах латт. Укхаза ба столицера цIи хеза нах, союзни республикашкара делегацеш дунен тIа мелйолча континенташкара дуккха хьаьший.

Хьаьшашта юкъе ба Итале, Польша, Швейцаре коммунистически болама ветеранаш, Индонезе Коммунистически парте делегаци, Индонезе Лакхехьарча совещательни совета председатела заместитель Руслан Абдулгани, ОАР-а Къаман совета председатель Анвар Садат керте а волаш йола ВIашагIкхийттача Iарбий Республика парламентареш, бригадни инарал С. Дж. А. Оту керте а волаш йола Гана республика тIема делегаци, турпалерча, кубински кагирхой викалаш—Кубай къонача повстанций Ассоциаце президент майор Джоэль Геглесиас керте латташ йола делегаци, кхыбараш. Цига ба дипломатически корпуса членаш, тIема атташеш.

ЧIоагIа тIоараш тохарца тIаэц Мавзолея Центральни трибуне хьалтIабаьнна новкъостий Л. И. Брежнев, Н. Г. Игнатов, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Г. И. Воронов, В. В. Гришин. Царца ва СССР Лакхехьарча Совета Президиума член К. Е. Ворошилов, Индонезе Коммунистически парте Центральни Комитета председатель новкъост Айдит, эттара хьалхара СССР летчик-космонавт, Советски Союза Турпал, майор Ю. А. Гагарин. Советски Союза маршалаш а эскарий тайпай маршалаш а ба трибуне.

...Итт сахьат даьнна ха. Команда хилар: «Нийсле!» Эскарий мугIараш нийслу, хьаьший тIаболча трибунашкара сакъердаме гIараш ювш. ТIера йийла аьшка бесара ши машин вIашдухьал нислу майдана юккъе. СССР оборона министрга Советски Союза Маршалга Р. Я. Малиновскега рапорт лу парада командующи волча арме инарала Н. И. Крылова.

Машинаш йолалу, марш локх. Оборона Министра моаршал лу парадерча нахага, цIейца даькъала бувц уж. Цун дешашта жоп луш еррига майда екаю «Ура» яхаш деттача цIогIо.

Эскарашта го баьккха ваьнначул тIехьагIа Р. Я. Малиновский Мовзолея трибуне хьалтIавоал. Фанфарашка гIолла хьахоз: «Массане а ладувгIалаш!» оборона Министра къамаьл ду.

* * *

Паччахьалкхен гимна йиш, эзараш болча наха яха «Ура!», залпах йоккхий топаш етташ тела салют цхьана вIашагIйир. БIаьстан сийнача сигал го боахаш лел кхокхарчий Iулаш.

Массаз а санна, М. В. Фрунзе цIерахча Академе батальонаш хьалха а йолаш долалу эскар.

Строевой геттара дика кийчденна чакхдаьлар В. И. Ленина цIерахча тIема-политически академе деша багIарий мугIараш.

ТIема лакхерча дешара заведеней йиш лекх Ф. Э. Дзержинске цIерахча Артиллерийски инженерни академе деша багIараша.

Денал дола танкисташ гойт параде И. В. Сталина цIерахча бронетанковой эскара Академе батальонаша.

Нийса, цхьатарра гIа боаккхаш болх В. В. Куйбышева цIерахча тIема-инженерни академе деша багIараш. Лекха ашараш совцац. ГIалат ца воалаш оалалургда Фецарча-тIема академеи Н. Е. Жуковске цIерахча Фецарча-тIема инженерни академеи деша багIарий чIоаггIа нийсденна мугIараш трибунашта хьалхашка гIолла чакхдоалача хана хIара советски сага хIанз сен уйла ю. Даьхе бахьан лоаттабаьча тIем тIа, машаре вахар дуллача, Iилма дика гIулакхаш чакхдоахача советски летчикаша даьча цецвоаккхача, денал долча гIулакхашта тIаерзаяь я уйлаш. Седкъашта тIабода никъ булл авиацеи австронавтикои шоайла айхха бувзам а болаш. Цу новкъа гIоргболча сий долча нахах ва эггара хьалха Лаьттара космосе ваха саг — Советски Социалистически Республикай Союза гражданин Юрий Алексеевич Гагарин.

Майдане локхаш я «Варяг» яха йиш, трибунаш тIарча наха тIоараш тохарца сий деш тIаэц тIема моряккаш.

ЦхьоалагIча мая хьаьшаша дог гIоздаьнна даькъала бувц Кремлера курсанташ — РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президиума цIерахча тIема училище деша багIараш, доазонцарча а МВД а эскарий батальонаш. Безаме уйла тIаоз Московскии Воронежскии суворовски училищашка деша багIарий нийсача строя. Царна тIехьа болх Ленинградски нахимовски училищо кхетабераш.

Исторически музей йолча оагIорахьара ЦIеча майдан тIа бовл М. И. Калинина цIерахча Тамански дивизе гвардейцаш. Бронетранспортераш йоагIа. Машинаш тIа чакхдоал фецарча-десантни эскара доакъош.

Майдан тIа я эггара кердагIа йола техника — ракеташ. ГIадбаха бIарахьожаш, дош оалаш чакхйоалийт наха хIара установка. Формах, боарамах, ткъамех тайп-тайпара а дукха а я уж.

Хьалхарча мугIаререча машинех цаI лелаю старшинас Верещагина. Ткъаь кхозалагIа хул из параде. Цхьаькха машин лелаю старшинас Звонникова. ПхийттазлагIа хул из параде. Цхьабакъда дукхагIа бола ракетчикаш эггара хьалха нийсбеннаб ЦIеча майданерча параде.

Хьалхара машинаш Мовзолейна нийсъеннай. Партеи правительстваи кулгалхоша, инаралаша, адмиралаша, дукххача хьаьшаша даькъал бувц парада юкъе дакъа лоацараш. Дог гIоздаьнна ха отт!

Ракетни установкана тIехьа йоагIа йоккхий ракеташ. ЛаьрххIа яьча тележка тIа а латташ царех хIара яр йоалаю гусеничнии тягачо. Iалаьмате гаьнна а, сиха а, лакха а яха йиш йолаш хиларах моллагIа метеорологически хьалаш хилча а, практически духьале ца кулаш, лаьрхIача кхоачалургья уж.

Столица физкультурникаш, советски мехка ираз дола кагирхой гучабаьлча бIаьстан массадолча бесашца ловзаьннa, къонъелар къаьнара ЦIе майда.

ДегIа а сина а чIоагIа барий парад хьаелла сий кхьчар «Динамо» яхача эггара къьнагIча спортивни обществага. Цунна тIехьа боагIа физкультура Центральни института студенташ.

Цу сахьата колхоза доккха кха а хиле дIаотт майда. «Урожай» яхача спортивни общества 800 физкультурник майдан тIа ваьннав, IажагIа кофташи къегаш юбкаши ювх мехкарашка, гейдолгаш бе доахкаш упражненеш ю цар. ЦIи хезза йовзаш йолча «Спартак» яхача общества спортсменаши спортсменкаши гучабоал.

Майдан тIа я «Труд» яхача добровольни общества эггара низ болашагIа йола колонна. Космически кема чура арадоал космонавтий костюмаш тIаювха бераш. Мавзолейна тIа а дахе партеи правительстваи кулгалхоштa, Ю. Гагарина зизаш лу цар.

Йоккхача Москва къахьегамхой ЦIеча майдан тIа боал. Ялх миллион саг вах хIанз Ленина орден тIайолча советски столица байракха кIал. Къахьегама сийленца къаьга из байракх колонна тIа леп.

БIаьсти диза дода хий санна, тотабенна болх нах. БIаьш, эзараш байракхаш я царна тIа, байракхаш тIа а транспаранташ тIа а къахьегама коталонех дола рапорташ да. Дукха да уж, Iалаьмате дукха.

ДоттагIал! Эрсий «дружба» яхача деша цхьацца алап тIадола го баьхаш воагIа ялх къамах вола ялх зIамсаг.

Патрис Лумумба цIерахча халкъий доттагIлен Университете деша багIача дукххача къамех болча наха ди даькъал дувцаш дола дешаш майдан тIа совца кхеле, Кремлен седкъашка кхоачаш айлу керда аваци. СССР-а Iилмай Академе колонна йоагIа.

Первомайски байракхашта кIал

Кхоаленаш тIаяьхка, хIанзе-хIанзе догIа доладургда-кха аьнна хеталуш дале а деза бIаьстан цIей 1-гIа Май долча дийнахьа наьха дог гIоздалар, белар, сакъердам цхьаккха а хIамо юхатохаргдацар, Тайп-тайпарча зизашца хозъяннача сомий гаьнаша, баьццара кхоллар кхеллача дерригача Iаламо нахаца цхьана из цIей дездеш санна хеталора. ЦIеча байракхашца, лозунгашца, транспаранташца хозъячча Нохч-ГIалгIайчен столица улицашка геттара дукха адам дар цIей дезде арадаьнна. Еррига город — болхлой, гIулакхера бараш, студенташ, дешархой сийлахь-боккхача Советски мехкарча иразерча вахарах, къахьегамах дола иллеш а доахаш, керда вахар хьалде, ворхI шера планах лаьрхIа декхараш кхоачашде шоаш кийча хилар дIахьокха улицашка арабаьннабар.

Укх шера семилетка кхоалагIа бIаьсти къаьстта чIоагIа наьха дог гIоздоаккхаш керда хIамаш дахьаш енай. Кхоачам болаш да дерригa дуне цецдоаккхаш укх шера 12 апреле советски космонавта Юрий Гагарина карагIдаьннар дага дехача а. Советски нах цIаккха а хиннабац шоашта карагIдаьнначох кхоачам а баь соцаш. Из хьахьокх хIанз шерра социалистически яхье а баьнна дикача толамашца парте керда программа тIаэцаргйолча XXII съезда накъа болхаш дика къахьегаш уж хиларо. Цудухьа Грознерча къахьегамхоша первомайски демонстраци а «Сийленца накъа гIоргда вай ССКП XXII-ча съезда» яхача темах чакхъяьккхар.

Демонстрантий колоннаш сийлахь-воккхача Ленина цIерахча майдантахьа йолалу. Iуйрийна итт сахьат доаллаш трибуна тIа боал областной партийни организацеи Нохч-ГIалгIай АССР правительстваи кулгалхой, къьнара большевикаш.

Оркестр локх, йолалу демонстраци. Эггара хьалха гучайоал города знаменоносций колонна. Еррига майда а цIий елча санна хетадолийт лепаш бос болча цIеча бархата байракхаша. Царна тIехьа гучайоал мотоциклистий колонна.

Майда тIа бовл грозненски спортсменаш, хьалха йоагIа ГорОНО берий спортивни школа. Шоаш болхаше а гимнастически упражненеш ю зIамигача спортсменаша. «Даькъала хилба советски спортсменаш!» — хоз трибуна тIара. «Ура!» — аьле цIогIарч тох. «Сийле хийла ССКП!» — уж дешаш оттаду шоай мугIаращца трибуна юххе гIолла тIехбовлача хана «Труд» яхача общества спортсменаша.

Сигал беса сийна байракхаш хьалха а йолаш трибуна юххе гIолла тIехйовл къахьегама резервай колоннаш. «Сийле хийла советски космонавта Юрий Гагарина!» — аьнна тIаяздаь лозунг дахь № 3 йолча ремесленни училища дешархоша, «Коммунистически хьисапе даха а болх бе а Iомалу тхо» яхаш да № 2 йолча технически училища дешархошта бе доалла лозунг.

ЦаI шоллагIчоа тIехьа йолаш майда тIа йовл № 2 йолча строительни, кхалнаьха ремесленни, № 5 йолча ремесленни, № 1 йолча машиннаькъа училищай дешархой колоннаш.

Гаьннара хоз пионерски горна оаз, майда тIа гучадовл бераш. Зизашца, лозунгашца, байракхашца хозъяь Грознерча школашка-интерваташка деша дагIача берий колоннаш я хьалха йоагIараш. Дела денна, дог гIоздаьнна доагIача берий колоннаш вIалла кхоачалургйоацаш санна хеталу. Вай мехкарча къамий, демократически мехкашкарча къамий костюмаш, космонавтий формаш тIаювхаш а ба цхьабола дешархой. «Ура!» яхаш цхьатарра жоп тел бераша трибуна тIара хеттача моаршала.

Майда тIа бовл Грознерча фабрикай, заводий, стройкай, транспорта болхлой. Хьалха боагIа Майна хьалхарча яхье котъяьннача Ленински района къахьегамхой. Района колонна хьалха яла бокъо яьккхай укх шера биъ бетта план 26 апреле кхоачашъяьча Центральни ремонтно-механически завода коллективо. ЦРМЗ коллектива тIехьа гучайоал «Красный молот» яхача завода коллектив. «Товарни продукци яккхара 4 бетта план 103,8 процент кхоачашъяьй оаха», «ШератIа йоаржае ССКП XXII съезда сийна социалистически яхь», яхаш да красномолотовцашта бе доахка лозунгаш.

Революцен баьчхай, вай партеи правительстваи кулгалхой портреташ, шоаш даьха къахьегама толамаш дувца лозунгаш, транспаранташ бе доахкаш боагIа ГАРО завода, геофизика треста, грознефтеразведка треста болхлой.

Трибуна юххе гIолла тIехъювл халкъа боахама совета, № 2 йолча Грозненски кирпишкий завода, барзкъаш тегача, кога тIирс беча фабрикай коллективаш.

«Коммунистически къахьегама предприяти яха цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеш я Грозненски консервни завода коллектив» аьнна тIаяздаь транспарант бе а доаллаш боагIа завода колонна хьалха боагIараш. 123,7 процент кхоачашъяьй завода коллективо укх шера хьалхарча биъ бетта план.

Старопромысловски района колонна хьалха йоагIа «Старогрознефть» НПУ коллектив. Майна хьалхарча яхье баьннача НПУ буровикаша планал совгIа 1400 метр буръув техад, хIаьта 10 бетта план 17 октябрга кхоачашье а лаьрхIад цар. Трибуна юххе гIолла тIехйоал НПУ транспортни контора, Старопромысловски кирпишкий завода коллективаш.

Машиннаькъахой коллектив йоагIа Октябрьски района колонна хьалха. Из Сийле яьккхай цар Майна хьалхарча яхье дуккха бIаьш тоннаш доагам кходарах, 820 беза мухь кхухьа поездаш дIайигарах.

Майда тIа йоал Сталински района колонна. Хьалха йоагIа производственно-товарни контора коллектив, цунна тIехьа йоагIа 4 бетта план 22 апреле кхоачашъяь йола Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллектив. Майна хьалхарча яхье доккхий толамаш даьхад Грозненски химически завода коллективо. Уж толамаш дувцаш да химикашта бе доахка лозунгаш, транспаранташ.

Демонстраци йистеяьнначул тIехьагIа а дика сакъердаш, салоIаш хилар Грознера къахьегамхой.

С-Г. КОТИЕВ.

ГРОЗНЫЙ. 1961 шерара 1-гIа Май.
Сурта тIа: В. И. Ленина цIерахча майдане.
И. Плиева сурт.

ДУНЕН ТІА ЭГГАРА ДЕМОКРАТИЧЕСКЕГІА ДОЛА КЕПАЙОАЗУВ

„Беррига нах дика вІаштІехьдаьккхача гІулакхах дІакхетабеш дола кепайоазув бІаьш эзараши миллионаши экземплярех даьржа хилда вай.“

В. И. ЛЕНИН.

Тхога яздеш бола корреспонденташ

1958 шера денз «Сердало» газета тІа кепа етт Грознерча статистически техникума студента нов. Теркакиев Іаддал-Салама язъеш йола заметкаш.

Цо язду студентийи кагирхойи вахарах, культура темаех. Практиках а каникулех а ше юрта вахача хана юрта боахама къахьегамхоех а заметкаш язъю нов. Теркакиева.

Сурта тІа: статистически техникума 3-ча курсера студент Теркакиев Іаддал-Салам.

1959 шера денз «Сердало» газета корреспондент волча Вишневский Павела тоъал корреспонденцеши заметкаши ахийтай редакцега. Цо дукхагІа йолча хана бувц къаҳьегама коталонаш йоахараш, цар сий дола гІулакхаш. Нов. Вишневске язъеча корреспонденцей кертера белгало я уж лоаца а чулоацам дика болаш а хилар.

Сурта тІа: «Главнефтеснаба» оператор вола Вишневский Павел.

КХАЛНАХАХ ДУКХАГІА ЯЗДЕ ДЕЗА

Ер кхоалагІа шу да аз «Сердало» газет деша. Айса а язъю аз заметкаш. ДукхагІа еша безам боагІа са кхалнаьха вахарах йола материалаш.

Вай республике а тха районе а дуккха тайп-тайпарча къамех бола кхалнах ба дика балхаш деш, йоккхий къахьегама коталонаш йоахаш. Районерча колхозашка ба цІи хеза доялкаш Евлоева, Чаниева, Попович, иштта кхыбараш. Дика балхаш ду школай директораша Базгиевас, Долаковас, ВЛКСМ райкома секретара Хакиевас, иштта кхыча балхашкарча кхалнаха. Иштта кхалнахах йола материалаш газето дукхагІа кепайийттача бакъахьа хет сона.

Кхалнаха общественни вахара юкъе дакъа лацарах йола материалаш дукхагІа кепа еттар деза сона.

Дуккха моттигаш нийслу кхалнаьха бокъонаш телхаеш, йийлигашка ца дешийташ. Газета лоархІамерча декхарех цхьа декхар да цу тайпарча гІулакхашта дуҳьал лира къовсам лоаттабар. Специальни органаш а ерригa общественность а оарцагІъяккха еза кхалнаьха бокъонаш телхаерашта дуҳьаларча къовсама.

Сона чІоагІа лов, газета оагІош тІа кхалнаьха бокъонаш телхаерашта дуҳьалара фельетонаш, корреспонденцеш, заметкаш, баснеш, кхыйола критически материалаш хилар.

А. УЖАХОВА,
Первомайски районерча детсада заведующи.

Газета лоархІам боккха ба

Эггара хьалха гІалгІай меттала сона дайза кепайоазон дош «Сердало» тІара Іомадир аз. Из дар бІаьстий 1924 шера, Наьсарен Бурочарча школе тхо деша дагІаш. Цу хана гІалгІай меттала — латински алапашца деша ховш нагахьа саг мара вацар. Цудухьа газета арадувла доладеннача хьалхарча шера цун хІара номера йиъылагІча оагІо тІа деша Іомалураштa урокаш телар редакце. Цу урокаша гІалгІай меттала деша со а Іомавир, хІана аьлча цу хана тха школе наьна мотт а хьехацар, е хьехархой а бацар.

Цу хана эрсийи гІалгІайи шин меттала арадувлаш хинна «Сердало» мара наьна меттала кхы литература а дацар. Цудухьа гІалгІашта чІоагІа деза а боча а хетар газета, хІана аьлча дешара а Іилма а серлонга доалаш латтача къаманна цун политически лоархІам боккха бар. Иштта аз а чІоагІа деза лоархІар «Сердало».

ТкъоалагІча шерашка кхувш боагІаш хиннача гІалгІай кагийча наьха газетацара а цун балхацара а хьашт кхы а чІоагІагІа дегІадоагІа цар дешара боарам а политически кхетам а лакх ме лу.

1926—1927 шерашка «Сердало» газета оагІонаш тІа каст-каста араювла яьлар тхо цу хана деша даьгІача хьехархой техникумерча дешархой заметкаш. Къаьстта дукха а дика а яздора селькора Осмиева Хьамзата. Цо критика йора юрташкарча айперча, зуламерча, халкъа вахар тоадалара дуҳьале еча гІулакхашта. Осмиева новкъосталах со а ваьлар цу шерашка «Сердало» тІа язде. Къаьстта хьинаре болх бора оаха аьхкий каникулаш йолча хана юрташка дахача.

БурокІалха цу хана а тІехь болх беш Іарбий дешар Іомадеш хьужаре яр. Кхо шу хьалхагІа цу хьужаре деша ваьгІача сона дика ховра цига деша даьгІача берашкара хьал, цар фу Іомаду, берашта мишта а сендухьа а етт. 1927 шера хьужарерча бераша увза Іазапаш дувцаш аз язъяь заметка «Сердало» тІа араьлар кІал са цІи а йолаш. Моллашкахьареи даьгахьареи сона боккха цатоам-м баьлар, цхьабакъда, хьужаре дІакъайлар, цига Іазап токхаш лийнна бераш советски школе деша хайшар.

Цу хана боккхача лоархІаме хилар хьехархой техникума студенташа — «Сердало» корреспонденташа Осмиева, Базоркина, Кулбужева, Плиева язъяь Долакха-Юртарча «Хьежа Аминат» аьнна цІи хезаь хиннача кхалсаго гІалгІай халкъа унахцІенонна деш хинна зуламаш гучадоахаш йола материалаш.

Цу тайпара балхаш къонача селькораша дуккха а дора «Сердало» газета редакцега гІолла.

Цу хана а газетий а селькорий а декхараш хІанзарча кепайоазон органий декхарех эргаш дар. Советски Іаьдал чІоагІлуш лаьттача шерашка селькора керттера декхар дар классан моастагІчунца къовсам лоаттабар, халкъа зуламе дараш гучадахар, кхоачамбоацараш довзийтар.

ХІанз корреспондентий декхараш хувцаденнад, лакхденнад. Вай социалистически боахам цу хана хинначоа тара бац, адамий культура а сакхетам а хувцабеннаб. Вай мехка хІанз моастагІал дола классаш яц. Цудухьа газета корреспондентий сийлен декхар да общества вахарцара пайданагІа дар, хьокхаме хургдар, халкъа вахар тоадергдар белгалдаккхар, кепайоазонга гІолла из дуккханешта дІадовзийтар. Вай кепайоазон органаша а цун корреспонденташа а Коммунистически партена новкъостал ду къахьегама сийле гІоръяккха, вай заман саг а цун къахьегама турпала гІулакхаш а довзийта, хІана аьлча къахьегамал сий долашагІ, цул гІозагІ, ираз долашагІ хІама лархІац вай советски мехка, хІана аьлча цу къахьегамах хьалкхийнай вай социалистически общество, цунца долх вай иразерча кхоаненга — коммунизмага. Советски болхлой классеи ахархойи къахьегама кулгашца, советски Іилмахой хьаькъалца биллаб вай космосе бода никъ—дунен тІа эггара хьалха космосе вахар ва советски гражданин Юрий Гагарин.

«Сердало» газета корреспонденташа шоай сийлен болх бергба, уж сийлахь-доккхий декхараш диззаь кхоачашде Коммунистически партена тІо а деш.

Б. ЗЯЗИКОВ,
писатель.

Сона лов, газет кхы а дикагІа тоадалар

Наьна меттала арадувла «Сердало» газет дезаш а дешаш а дуккха студенташи кагирхойи ба вай республике. Цар газета оагІонаш тІа еш вай республикерча а, Советски Союзерча а, доазол дехьарча а вахарах йола материалаш. Дентара ди массаза доал тоалуш боагІа «Сердало» газета чулоацам. Газета тІа кепа етт тайп-тайпарча темаех йола материалаш. Кепа теха араювлаш йола статьяш, заметкаш вай Нохч-ГІалгІай промышленностера дикагІбола болхлой, юрта боахама къахьегамхой, вай дерригача халкъо доаха турпала толамаш гойташ я. Вай мехка хулаш долча моллагІча кердача хІамах газето ший ханнахьа хоам бу. Цудухьа таханара вахар ховш, довзаш хул газет дешараш.

Дика чулоацам болаш хул газета тІа кепа етта литературни оагІув а. Цу тІара къонача а къаьнача а поэтий стихаш, дувцараш, безаме дог доагІаш деш студенташа а кагирхоша а. Цхьабакъда, говзаме йоазонех, кердача поэтически сборникех язъяь критически статьяш кІезига хул газета тІа.

КІезига хул революци яьккха турпалхой бувцаш язъяь очеркаш а. Уж кхоачамбоацараш дІа а доахаш, дІахо йодача хана кхы а дикагІа «Сердало» газет тоадалар лов сона.

А. МАЛЬСАГОВ,
студент.

Кагирхой вахарах язде деза

1957 шера волавелар со гІалгІай мотт Іомабе а «Сердало» газет деша а. Цу хана Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен педагогически институте 2-ча курсе дешаш вар со. Газета тІа хІамаш язъе а волавелар со цу шера.

Хьалхара заметкаш лерттІа вІаштІехьъяха хало дар сона. Цхьабакъда цул тІехьагІа айхьазатІа а дикагІа а язде ваьлар со. Аз дукхагІа йолча хана студентий вахарах язду. Язде дика хІамаш шортта да тха институте. Дика хІамаш деций тайп-тайпарча къамех болча студенташта юкъера доттагІал, цар дешара гІулакхаш, общественни балхаш.

Газета болх сона безабалара керттера бахьан дар институтерча пенгазета редколлеге со харжар. Укхаза студентий вахар кІоаргагІа Іомаде а цар сийлахьча гІулакхех заметкаш язъе а волавелар со.

ХІанз институт яьккха а ваьнна, нохч-гІалгІай метта кафедре болх беш ва со. Юхханца хинначул шерагІа я са корреспонденцей тематика. ДІахо йодача хана дукхагІа а дикагІа а хІамаш язъе лерхІ аз «Сердало» газета тІа. Вай Нохч-ГІалгІай АССР-е дукха кагирхой ба дика къахьегаш, дешаш, общественни балхаш деш. Царех йола материалаш дукхагІа газета оагІонаш тІа ювлар лов сона.

Иштта лов сона «юв» яхача сатирически уголока тІа а кхыча газета жанрашца а зуламера хІамаш леладечарна дуҳьал лира къовсам лоаттабар.

М. ШИШХАНОВ,
Нохч-ГІалгІай педагогически института болхло.

Производственникех дувца

Барт тайна а хьинаре а къахьегаш я дуккхача къамех латта тха цеха коллектив. Сийленца кхоачашду цехо ССКП XXII съезда сийна тІаийца социалистически декхараш. 105—150 процент кхоачашъю хІара смено производственни планаш.

Цеха коллективо дош деннад укх шера вай республикерча гІишлош хьалъерашта планал совгІа цхьа миллион кирпишк яла аьнна. Из сийлахь декхар кхоачашдара социалистически яхь лаьцай тха цехерча сменаша а къаьст-къаьстача болхлоша а.

ДикагІа болча производственникех ба сменай мастераш Прокопова, Глебова, болхлой Дакиев, Оздоев, Васюков, иштта кхыбараш.

Дуккха дувца дика хІамаш да тха коллектива вахарах. ДІахо йодача хана яздергда аз царех.

Се газета корреспондент хиларца кепайоазон Денца дийза редакцега сайна хетар ала безам ба са. Сона лов, производстве балхаш деча кагирхоех газето дукхагІа материалаш кепа еттар. КІоаргагІа дІайовзийта еза цар къахьегама коталонаш, къамий доттагІал.

И. ХАШАГУЛЬГОВ,
№ 2 йолча кирпишкий завода 4-ча цеха начальник.

ВАЙ МЕХКА АРАДУВЛ

Партеи правительстваи хадданза йоакхо ярах хІара шерра-шера дукхагІа арадоах вай мехка газеташи журналаши. Нагахь санна паччахьа Россе 1913 шера, цкъара тираж 3,3 миллион экземпляр а йолаш, 1055 газет арадувлаш хиннадале, 1960 шера СССР-а арадувлаш хиннад 9544 газет, тираж 68,6 миллион экземпляр а йолаш.

Вай мехка арадувл 5 эзар гаргга дукха тираж йола газеташ. Цул совгІа, хІара предприяте, совхозе, колхозе, учреждене яздеш пенгазеташ да.

Книжкай продукци лакхъялара Советски Союзо дунен тІа хьалхара моттиг дІалоац. 1960 шера арахийцад 1 миллиарди 239 миллиони 647 эзари экземпляр книжка. СССР-о дІалоац дунен тІа ара мел хецача книжни продукце пхелагІа дакъа.

Дуккхача тиражах арадоах вай мехка марксизмаи-ленинизмаи классикай балхаш, общественно-политически экономически литература. В. И. Ленина даим яхаргйола произведенеш 1917 шера денз 1961 шера кхаччалца 8064-зза араьннай, юкъара тираж 308.3 миллион экземпляр а йолаш. «Советски Союза Коммунистически парте истори» яха учебник 5 миллион экземпляр тиражах арадаьннад.

Вай Нохч-ГІалгІай мехка арадувл 4 республиканскии, 18 районнии, 20 дукха тираж йолеи газеташ. Предприятешка, совхозашка, колхозашка, учрежденешка арадувл пенгазеташ, къахьегама листокаш.

ТІехь-тІехьагІа дукхагІа хул редакцешка къахьегамхоша ухийташ дола письмош. 1959 шера 30700 мара ца денача 1960 шера 35600 письмо денад республикански газеташкеи радиогеи, хІаьта укх шера хьалхарча квартале 11 зарнел дукхагІа письмош ийцад цар.

1959 шера хийцачул 100 эзар экземпляр дукхагІа а йолаш, 959040 экземпляр книжни продукци арахийцай Нохч-ГІалгІай книжкай издательствос.

КАРТОЕВ МУХЬМАД

Из дар 1959 шера аьхки. Редакце хьачуваьлар лакхарча дегІара, керо юхь а йолаш вола, безаме зІамига саг. Ший заметках лаьца цо къамаьл доладича хайра сона из редакцега каст-каста корреспонденцеш кхухьийташ вола Экажкъонгий-Юртара интерната хьехархо Картоев Мухьмад хилар. Къонача хьехархочунца къамаьл даьчул тІехьагІа гучадаьлар из пединституте заочно дешаш хилар а хІанз сессе вена хилар а. Къамаьл дижа а хьаькъал долаш а дар цун. ЛоархІамера хаттараш дар газета балхах цо даьраш. Цар тешалдора селькорал дукха дезаденна из хилар.

— Мухьмад, хьох тхоай штате воаца корреспондент хилча бакъахьа хет сона,— аьлар аз, цун дагардар сайна хайначул тІехьагІа.

— Сай вІаштІехьдоалача тайпара дІахо а язъергья аз газета тІа хІамаш, — жоп делар Мухьмада.

Цу хана денз газета штате воаца корреспондент а волаш хьавоагІача Мухьмада редакцега тайп-тайпарча темаех йола дика корреспонденцеш ахийтай. Цо дика дІадовзийт газет дешаранта культураи просвещенеи болхлошта карагІдувла сийлахь гІулакхаш, юрта боахама болхлоша йоаха къахьегама коталонаш. Мела къовсам лоаттабац селькора перос кхоачамбоацарашта, дІаяхача замах юхедисача воча хІамашта дуҳьал а. Цун сийрдача бІаргашта дика гу цхьаццайолча организацей балхашцара айпера моттигаш.

Дукха еза Мухьмада ший професси. Педагогически институте дика деша а дешаш, шерью цо ший теоретически знанеши педагогически опыти. Дентара ди массаз доала толуш хьабоагІа цун корреспондентски болх а.

ДукхагІа хьехархочун болх беза хьона, е корреспондентски болх беза хьона аьнна шийга хьаттача, хетаргахьа, иштта хургдар Мухьмада жоп: «Шаккха а цхьатарра беза сона. Хала хургдар сона царех цаІ бита».

Да а да уж дукха дезаргдолаш. Сийлахь гІулакх деций, кхувш йолча тІехьенна знанеши кхетами балар, царех коммунизма замах бахаргбола ираз дола нах бар. Хоза гІулакх деций, сийрда кхоане — коммунизм хьалъеш боахкарий вахарах хІамаш язъяр, цар турпала гІулакхаш дуккхача наха дІадовзийтар.

Уж шаккхе а гІулакх сийленца дІадахьа дика ка яйла хьа аьнна, дег тІара ловца баккха безам ба са Картоев Мухьмада тахан.

ХЬ. ГАЛАЕВ.

Тхога яздеш бола корреспонденташ

Дукха ха яц «Ингушский» совхозерча къахьегамхой гІулакхаш дувцаш йола заметкаш редакцега кхахьийта Гетогажев Аламбик волавенна. ЛоархІамера хІамаш дувцаш а чулоацам дика болаш а хул цун материалаш. ВЛКСМ совхоза комитета секретарь ше хиларга хьежжа, дика довз Аламбика кагирхой вахар. ДикагІа болча кагирхоех а язъю Аламбика заметкаш.

Сурта тІа: Гетогажев Аламбик.

Дика чулоацам болаш а еша безам боагІаш а хул совнархоза мехкдаьтта доаккхачеи газовини промышленноста управлене инженера нов. Турлов Руслана язъеш йола корреспонденцеши статьяши. Еззача хана яйт цо лоархІамерча хІамаех йола лоацца заметкаш а. 1959 шера денз ва Руслан «Сердало» газета корреспондент волаш.

Сурта тІа: совнархоза мехкдаьтта доаккхачеи газовини промышленноста управлене инженер Турлов Руслан.

ДукхагІа язде дикагІчарех

ССКП ЦК январски Пленуме а цул тІехьагІа хиннача зональни совещанешка а чІоагІа белгалдаьккхад дикагІбарий опыт йоаржае езаш хилар. Н. С. Хрущева дикагІа болча къахьегамхоех вай маякаш я уж аьннад.

Боккхача лоархІамера а пайданера а гІулакх да цу сий долча маякий опыт махулла шерагІа йоаржаяр. Цу хьакъехьа дикка болх баьб «Сердало» газето январски Пленум хинначул тІехьагІа. Газето кепа йийттай дикагІа болча хьажкІаш лелаерий, хьакхарч лелаерий, коа тІара оалхазараш леладерий, иштта кхыбарий опыташ ювцаш йола материалаш.

Иштта лоархІамера гІулакх да коммунистически къахьегама бригадехи ударникехи очеркаш а корреспонденцеш а язъяр. Вай республикерча юрта боахамеи промышленностеи дукха я коммунистически къахьегама коллективаш, ударникаш. Цу коллективашта юкъе балхаш деш ба тайп-тайпарча къамех бола нах. Сона лов, газета оагІонаш тІа цу коллективай къахьегама толамаши, цар членашта юкъера доттагІали дувцаш йола материалаш каст-каста газета оагІонаш тІа хилар, цу тайпарча материалаша доккха новкъостал дергда коммунистически кхетамца къона тІехье хьалкхеяра.

Б. ДИДИГОВ,
Москверча Лакхерча партийни школа дешархо.

ДукхагІа араяха литературни оагІош

1957 шера денз «Сердало» газета корреспондент волаш хьавоагІа со. ЧІоагІа дега тоам хулаш деш аз масса хана «Сердало» газет.

Къаьстта дукхагІа еш аз дикагІа болча производственникех язъяь очеркаш, дувцараш, корреспонденцеш, хІаьта иштта дІаяхача замах дисача воча тІулакхашца лоаттабеча къовсамах йола критически материалаш.

Аз айса дукхагІа язъю стихотворенеш. Цар тІа бувц аз вай ханара къахьегама турпалаш. ДІахо йодача хана стихаш язъяь ца Іеш, очеркаш, дувцараш, иштта критически материалаш язъе безам ба са газета тІа.

Литературни оагІув кхоачам хилл ал ара ца йоахаш санна хет сона. Тайп-тайпара литературни жанраш а йолаш из оагІув бетта шозза араювлаш хилча бакъахьа хургдар мотт сона.

Укх тІеххьарча шерашка арадувлача гІалгІай литературах лаьца кІезига статьяш яьннай газета тІа. ЧІоагІа лоархІам болаш гІулакх да аьнна хет сона газета тІа дукхагІа литературно-критически статьяш араяхар. Цар новкъостал дергдар гІалгІай литература дегІадоаладара а къонача писателий говзал лакхъяра а.

М. ПЛИЕВ,
Назранера № 3 йолча СУ болхло.

Сона бакъахьа хет

Н. С. Хрущева хьалхарча Ерриг-союзни журналистий съезде аьннад «...журналисташ вай парте бокъонца бола помощникаш хинна ца Іеш, уллора новкъостий а цун сийлахь тІулакх кхоачашдара къовсам лоаттабераш а ба». Цу дешаша хьахьокх вай парте кепайоазон мел лоархІам бу.

Кепайоазон болх тоабар чІоагІа лоархІам болаш да вай дуккха къамаш дахача республике. Вай республике кхаь меттала арадувл газеташ. Цар шо-шоай декхараш кхоачашду. Кхо шу гаргга ха я «Сердало» газета тІа аз хІамаш язъю. ДукхагІа йола заметкаш культураи просвещенеи темаех язъю аз.

ЧІоагІа дега тоам хул сона, сайна уж Іоеша ца хойя а, айса язъяь заметкаш газета тІа яьлча. Дика эрсий мотт ховча сай новкъосташка — гІалгІашка, маІан а дайташ, Іоешийт аз газета тІа яьнна сай заметкаш.

Сона бакъахьа хет, дІахо йодача хана газето культураи просвещенеи темаех йола материалаш дукхагІа кепаеттар.

А. БУЛАНКИН,
Наьсарерча юртбоахама техникума хьехархо.

ЭГГАРА ХЬАЛХА „СЕРДАЛО“ ГАЗЕТ АРАДАЛАР ДАГАДЕХА

Къилбаседа Кавказе Советски Іаьдал чІоагІдаларо, боккхача Іоткъамца тІалаьтта паччахьа дукъ тІерадаларо, бІаьшеренашка дагаьлла кортамукъале каракхачаро боарам боацаш гІаддигар Россера кхыдола халкъаш санна, нохч-гІалгІай халкъ а. Цхьабакъда цхьаккха а кортамукъале йиззача маьхе хилац из шоашка кхаьча долча халкъий шоай наьна меттала йоазув-дешар ца хилча.

Ший дерригa вахар къахьегама халкъашта, царна йизза кортамукъале яккхара хетадаь волча сийлахь-воккхача Ленина, цо хьаькхеллача Коммунистически парте Іалашдир Россе дахаш мел долча хІара къаман ши-ший меттала йоазув-дешар хулга.

1923- шерара 1-гІа Май гІалгІай халкъа шолхонца ЦІей дар. Цу дийнахьа араьялар латински алапашца наьна метала язъяь «Сердало» эггара хьалхара номер. Из газета шийна деша ховчо а ца ховчо а вІаши кхааш доахар, Ленинаи партенеи ловцаш доахар. ЦІаккха а бицлургбац сона, тІалгІай халкъага наьна меттала моаршал хоатташ, № 1 йолча «Сердало» газета ерригa оагІув дІалоацаш, доккхийча алапашца язбаь хинна мугІа. ГІалгІай меттала йоазув хьакхоллара беш хиннача балха кертте лаьттар а, цунна дукхагІа къахьийгар а, хІаьта эггара хьалхагІа арадувла доладеннача «Сердало» газета редактор хиннар а Мальсагов Зоврабик вар.

Цу хана вай мехка нагахьа саг мара вацар латински алапаш довзаш. Цудухьа из газета дикагІа кхетадайтара хІара номера юкъе доаллаш хулар диткъача каьхата тІа кепа теха, латински алапий ларда тІа оттадаь хинна гІалгІай алфавит. Цу алфавита новкъосталца «Сердало» газета деша Іомабелар эрсий а Іарабий а алапаш довзаш хинна нах. ГІанахь санна хеталора наьна меттала кепа теха статьяш йийшача а, ешаш хезача а.

Наьна меттала йоазув-дешар вІашагІдоллара гІулакха а газета арахецара гІулакха а лоархІаме дакъа лоацаш вар къьнагІа вола наьна метта хьехархо Беков Тембот. Боккхача сакъердамца ешар оаха цо газета тІа арайоахаш хинна статьяш.

Юххьанца къайлагІа а гучахьа а газета дуҳьал моастагІал леладеш нах дукха бар. Эрсий меттала дийша болча бІаьхийча наха йоахар: «Наьна меттала долча йоазонца а дешарца а дунен хьаькъали тайп-тайпара дола Іилмаши Іомо йиш хургъяц, цудухьа из вайна эшаш дац, дешар алхха эрсий меттала Іомо деза»... Дешар алхха Іарабий меттала Іомо деза, яхаш дувцар моллаша а.

Цу тайпарча нахаца къовсам а лоаттабеш тоаделар «Сердало» газета, наьна метталара йоазув-дешар.

Партеи Советски Іаьдалеи кулгалхоша, наьна метталара йоазув-дешар дезаш мел бараша бахархой тІабехар керда арадаьнна вай йоазув-дешар хьаллацара, наха юкъера дешар цахар дІадаккхара, вай халкъа культура лакхъяра. Цу хьакъехьа бахархошка кхайкарал деш, «ГІалгІай боккхийча а кагийча а нахага» аьнна цІи а йолаш, аз язъяь йоккха статья араьялар 1923 шера июнь бетта 17-ча дийнахь № 4 йолча «Сердало» тІа. ХІаьта денз из газета дукха дезаш а цунца вувзавенна а, цу тІа болх беш а хьавоагІа со.

Газете болх бе ховргдолаш болхлой а школашка наьна меттала хьехаргдолаш хьехархой а сихха кийчбе безаш бар. Цу гІулакха 1923 шера май бетта Наьсарен Буроча эггара хьалхара хьехархой курсаш ехкар, кхаь бетта лаьрхІа. Цу курсашка эггара хьалхарчарца деша вахар со. Наьна меттала тхона хьехаш хинна пособи а, оаха ешаш хинна литература а алхха «Сердало» газета дар. Уж курсаш йистеяьхарех цхьабарех газета болхлой а вокххарех корреспонденташ а хилар. Тоабала болабелар газета болх. ТІа-тІа тоалуш хІанзарга хьа а боагІа.

ХІаьта денз «Сердало» хьабенар бІаьха а сийлахь а никъ ба. Парте кулгал а деш, ше хьабахьача сийлахьча наькъ тІа халкъа социалистически боахам дегІабоалабара, къахьегама овсарле лакхъяра, кхоачам боацараш балха юкъера дІадахара вай халкъ оарцагІа а доаккхаш, къахьегама турпалий толамаш белгала а доахаш, хьадоагІа вай наьна меттала арадувла «Сердало» газета.

Никъ даькъала хилба цун!

С. ОЗИЕВ,
къьнагІа вола «Сердало» корреспондент.

КЪАХЬЕГАМХОША ЯЗДУ

Комсаш дика лелаю

Май сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, доккхий къахьегама толамаш даьхад Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза комсаш лелаеча цхьоалагІча бригада болхлоша. 19 гектара тІара ерригa комсаш хьа а яьста дІайийхкай цар. ХІанзалца хьоккхий догІаш хинна 6 гектара тІара комсаш, пхорагІа аьшкасаьргаш а теха, дІайийхкай. Цу гІулакхо боккха пайда лу.

ДикагІа йола звено я Егорова Надеждас кулгалдер. Цун звенос 6 гектара тІара комсаш лелаю. ЦаІ санна берригаш а хІара дийнахьа балха арабувл. МугІараштa юкъера лаьтта аьхка баьннаб уж. Къаьстта дика болх беш ба цу звено членаш Колотаева Вера, Хрулева Татьяна, кхыбараш а. ХІара дийнахьа йола нормаш массаза а тІехкхоачашъю цар.

Дукха ха яц цу бригаде Чаниев Хьамид балха вена. Тайп-тайпара балхаш ду цо. Ала дезаш да балха эггара хьалхарча дийнахьа денз шийниз а хьинар а ца кходеш къахьегаш из хьавоагІилга. Дика болх беш ва Чаниев Хизар а. ХІанз къонача комсашта хий детташ ва Хизар. Дийнахьа йола нормаш 120—125 процент кхоачашъю цо.

Комсашта дика гІулакх деш ба Чаниева Лида, Чаниева Хади, иштта кхыбараш а.

М. САНИН,
ССКП Сунженски райкома орготдела заведующи.

кердадараш юкъекхувла

Производственно-товарни контора № 1 йолча цеха ерригача участкашка чІоагІа яхь яьржай тІаийца социалистически декхараш кхоачашдар духьа. Хьаьналча къахьегамах доккха беркат доал. Яхье хьалхара моттиг а лаьца, карара кара тела ЦІе байракх яьккхай цеха коллективо.

Укхаза шерра баьржаб рационализаторийи изобретателийи болам. Цеха начальника А. Пасечника, № 17 йолча установка начальника Моровяк Евгене, оператора Журавлева Любас, оператора Деменкова Аллас, оператора помощника Герасименко Валентинас а кхыча рационализатораша а вІашагІъеллача инициативни группо чІоагІа болх бу производственни процессаш эргайоахаш тоаеш.

Резервуараш цІенъеш, цар чу ІаьІна хотта дІабоаккхаш дола балхаш хІанзалца кулгашца дора. Хала болх бар из. Резервуарашка дегІа зенне йола дукха газ Іайна хиларах батагІа хІамаш а ехке болх бе безаш хулар болхлой.

Инициативни группо рационализаторски предложени елар установка термодегидраторашкарча дІайхача хица резервуараш цІенъе. Цу маьхерча предложене дикка аттача баькхар болхлой къахьегам, лакхйир къахьегама овсарле, дуккха паччахьалкхен ахча кходир.

КІезига пайда баьбац инициативни группо ше вІашагІъеллача укх цхьан бетта.

Инженерно-технически персонали дикагІа бола квалифицированни болхлойи юкъе а болаш инициативни группа вІашагІйоллар массане хьаллаца а промышленни предприятешка шерра доаржаде а мегаргдолаш дика гІулакх да.

Цу метода новкъосталца шерра производствана юкъекхухь керда гучадаьнна технически хІамаш, къаьстта чІоагІа лакхду къонача производственникий творчески хьинар, уж дукхагІа юкъеоз рационализаторски балха.

Цу гІулакха шоашкара доагтІаш дола дакъа лоацаш ба тха инженерно-технически болхлой.

П. ВИШНЕВСКИЙ,
«Главнефтеснаба» оператор.

ТІехкхоачашдергда декхараш

БІаьстан балхаш дика дІахьу Наурски района «Комсомольский» яхача комсий совхоза болхлоша. Дика комсаш хьалкхее лерхІ цар семилетка кхоалагІча шера.

Къаьстта дика болх беш я укх деношка Крючкова Нинас кулгалду бригада. 1 Мая сийна шерра йоаржаяьча социалистически яхье доккхий толамаш доах цу бригада. 103 гектара тІара комсаш дІайийна йоалаш латт. Шоай низ ца кхобеш къахьегаш ба болхлой Дырова Наталья, Висаитова Маржан, Асенчук Надежда, Чернова Нина, дуккха кхыбараш а.

Цу бригада лаьрхІад укх шера планах 205 тонн комсаш яла езача 215 тонн паччахьалкхенна дІаяла.

Сурта тІа: Крючкова Нинай бригада членаш комсаш дІаехкаш боахк.

В. МАТИЕВА.
тексти сурти.

Мехкдаьттахой къахьегама толамаш

Дерригача дунен тІарча къахьегамхой дезача денна — 1-ча Майна сийленца накъа бахара социалистически яхье а баьнна, боккха къахьегама толам баьккхаб «Октябрьнефта» телемеханизированни нефтепромысла мехкдаьттахоша — биъ бетта план ханал хьалха кхоачаш а яь, планал совгІа бІаьш тоннаш мехкдаьтта деннад цар.

Йолаш йолча скважинашкара дукхагІа мехкдаьтта даккхара промысла болхлошеи инженерно-технически болхлошеи хьалхагІа болх ца беш лаьтта йиъ скважина болх бе йолаялийтар. ХІанз цу скважинашкара дуккха мехкдаьтта доах. Масала, 1961-ча шера хьалхарча квартале болх ца беш хиннача № 53-25 йолча скважина хІанзале а 200 тоннал совгІа мехкдаьтта деннад. Болх беш йолча скважинаша луш дола мехкдаьтта алсамдаккхара а Іалаьмате дукха балхаш даьд промысла коллективо. Коллективо чакхдаьхача цу творчески балхаша торо хилийтар мехкдаьттахой из къахьегама толам баккха.

1961-ча шера хьалхарча квартале баьча балха итогаш ювцача хана семилетка кхоалагІча шера план ханал хьалха кхоачашъяра керда, кхы а доккхагІа дола социалистически декхараш тІаэцилга дийцар промысла мехкдаьттахоша. Массаза а цхьатарра дика болх беш хилча мехкдаьтта кхы а дукхагІа даккха йиш хилар белгалдоахар къамаьлаш даьча мехкдаьттахоша.

ШоллагІча методах мехкдаьтта доаккхача коммунистически къахьегама коллектив яха цІи лелаеча цеха коллективо а тІехкхоачашду ше тІаийца социалистически декхараш. Промысла доаккхача дерригача мехкдаьттах 25 процент ше даккха дезаш дар цу коллективо тІаийца декхар. ХІаьта цо из 27 процентага дІаккхоачадаьд. Промысле эггара дикагІа лоархІаш ба мастера Михайлова кулгалдеш йолча цу коллектива болх.

Бетта-бетта балха нормаш тІехкхоачаш а еш, дика къахьег скважинашта лаьттан кІалхара ремонт еш йолча бригадаша. Балха нормаш 119 процент кхоачаш а еш, къаьстта дика балхаш ду мастера нов. Короткова кулгалдеча карара кара тела ЦІе байракх яьккхача бригадо. Иштта дика балхаш ду мастера Севягина бригадо а.

Дерригача дунен тІарча къахьегамхой цІейна сийленца накъа бахара промысле къаьстта дика къахьийгар оператора Козеренко сменас, лаьттан кІалхара ремонт еча операторaша Козлова. Воротникова, мехкдаьтта даккхара операторaша Макеева, Трубкина, коммунистически къахьегама ударника Юсупова, иштта кхы дуккханеша а.

Ер шу доладелча денз къахьегама овсарле 2,5 процент лакхъе, мехкдаьтта даккхарга дІабода мах 4,4 процент чухнахьа баккха, 120 эзар сом совгІа паччахьалкхен ахча кходе вІаштІехьдаьннад промысла коллектива.

Даьха толамаш кхы а алсам а доахаш, ССКП XXII съезда сийленца накъа яха лерхІ промысла коллективо.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
воккхагІа вола инженер.

620 тонн доагам кходаьд

Локомотивашкара доагам кходара чІоаггІа къовсам лоаттабу Грознерча локомотивни депо бригадаша. Укх шера 620 тонн доагам кходаьд цар.

Из доагам кходе йиш хиннай беза мухь дІакхухьаш йола поездаш говза дІакхувларах. Укх шера дІайигай тайп-тайпарча моттигашка цхьа миллион совгІа мухь тІаболаш йола 819 состав.

Дукха доагам кходаьд депо хьалхле лелаеча машинисташа. Масала, паровоза машиниста Сверчков Николая кходаьд 19 тонн доагаду мазут, машинисташа Гончар Дмитре — 18 тонн, Пыжов Степана — 8,6 тонн дизельни доагам, Пронин Владимира 6,8 тонн, иштта кхыбараша а.

ССКП XXII съезда сийна шоаш тІаийца декхараш толамца кхоачашдара шоай низ ца кхобеш къахьегаш ба депо машинисташ. Еррига поездаш беза мухь тІаболаш мара дІакхувлац цар.

Г. АНОХОВ,
локомотивни депо кадрай отдела начальник.

Биъ бетта план— 4 ди хьалха

ССКП XXII-ча съезда толамца накъа бахара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, укх шера биъ бетта валови продукци арахецара план ханал диъ ди хьалха—26-ча апреле кхоачашъяьй бытовой гІулакхаш деча управлене предприятей коллективаша.

Производства объем дІададахача шера цу хана хинначул 12 процент лакхъеннай. Яхье яьннача коллективашта юкъе къаьстта доккхий толамаш даьхад мебельнин обувнойи фабрикай, №2 йолча Горбыткомбината, Гудермесски быткомбината, Веденски, Сунженски, Наурски райбыткомбината коллективаша.

Апрель бетта планал совгІа еннай 30 эзар сома продукци.

З. ЭРБИЕВ,
бытовой гІулакхий управлене начальник.

Оаха яздаьчох хиннар

«АЗ ДАЬР ХЬАН ДОХАДЕРГДА»

Иштта корта а болаш, кепа теха хиннача критически корреспонденцех укх тайпара хоам бу ССКП МагІалбикерча горкома секретара нов. Щукина: «корреспонденце тІа яздаь хІамаш тахка а техка, ССКП горкомо горздрава заведующена нов. Бесаевна партийни бехк а баьб, горздравотдела болх тоабара де дезараш белгал а даьхад...».

Кердa культураш дІае йолаяьй республике

Юрта боахам дІахо а дегІабоалабара керда перспективаш хьайийлар ССКП ЦК январски Пленумо. Семилетка кхоалагІча шера бІаьсти йоккхий эргалонаш хул вай республика юрта боахаме а: хьалхарчул дуккха а дукхагІа дІаюв хьажкІаш, дуккха а дІае йоалу керда культураш: шекара свекла, тхьамка, хо.

Лаьттай дикалга, маьлха деной дукхалга, маэшша йоачаш хиларга, хиш дехка лаьтташ дукха хиларга, балхашта шерра механизаци ярга диллача шекара свекла лелаяра чІоагІа дика мохк ба Нохч-ГІалгІай республика. Духхьал шекара лаьрхІа вай колхозашеи совхозашеи 8 эзар гектар дІаюв из культура укх шера.

Вай республике 1961-ча шера хьалъяь йистейоал дийнахь-буc массехк эзар центнер шекара свекла чакхъяха низ кхоачаш йола шекар ду завод. Цу завода маэшша шекара свекла лоаттаелга республикерча колхозийи совхозийи декхар да.

Паччахьалкхенна а уж лелаеча колхозаштеи совхозаштеи а чІоагІа пайда боалаш культура я шекара свекла. Из хьахьокх укх бакъдараша. Гектара тІара 300 центнер йолаш шекара свекла хьийкъача, цхьан гектара тІара яьннача свеклаех заводо 50 центнер шекари кхыйола продукташи йоах. ХІаьта цу цхьан гектара тІара яьнна свекла паччахьалкхенга дІаеннача совхозаи колхозаи царех кердача ахчанца 750 соми, килограммах 38 кепит мара доацаш, дарегІарча маьхах свеклаца балхаш деш хиннача нахага дІаккхачийта 75 килограмм шекари лу.

Цул совгІа, шекара свекла цу боарамегІа хьийкъача хІара гектара тІара яьннача свеклаша 248 центнер жом лу, цох 1950 доакъарий единица хул. Кхыча доакъарийца 6 килограмм кердача жома Іатта буабича цох 1 килограмм шура хул. 150 центнер лордаш а йоал хІара гектара тІара. Царех а 2900 доакъарий единица хул. Цу тайппара, шекара свеклай хІара гектаро 4800 совгІа доакъарий единица лу. Килограмм шура Іоаяра Іатта 1,3 — 1,5 доакъарий единица эш. Долче, шекара свеклай цхьан гектара тІара доалача доакъаро а кхыча доакъарийца доаханна дуадича 3300—3750 килограмм шура лу.

Керттерча даькъа шекара свекла дІайийна яьннай хІанз вай республикера колхозаши совхозаши. Агротехнически гІулакхаш дика кхоачаш а деш дІайийнай свекла. Гудермесски а кхыча а районашкара совхозаша дІайийнача свеклана эша гІулакхаш де йолаеннай хІанз. Свеклана эша гІулакхаш дика де ховш хила беза из болх беш бола болхлой.

Листал-нийлхал боарамагІа хулийтилга, летача шекара свеклана маэшша тІоадал, фо, кхача хулийтилга, деш дола балхаш хан-ханнахьа делга — ишта да хІанз тІалатта декхар.

Свекла хьалтІаьннa мугІараш хьа ма хилле а, 4—5 сантиметр кІоаргал а долаш культиваци е еза мугІараштa юкъе, свеклана дІа-тІа ца кхоачийташ, дехьа а сехьа а 8—10 сантиметр юкъ а юташ, цу йовкъашта деш дола гІулакх кулгашца де деза. Из болх, дукха гоа ца беш, 3—5 дийнахьа йистебаккха беза.

МугІараштa юкъе культиваци елга йистедаьлча, свекла нийлхъелга доладе деза. Из болх укх тайппара бе могабу: мугІараш пхорагІа теда а тедаш, 26,5 сантиметр шорал а долаш харшаш кхухь, шишша харша юкъе 18 сантиметр юкъ а юташ. Юхейисача шекара свеклай чІегилга тІа, хІаране тІа дикагІа онк долаш бола шишша овла бута а буташ, юхейисараш дІайоах. Из болх тІехьабалийтача свекла хьувкъара цох чІоагІа зе доалаш хилар дицдалийта йиш яц.

Цул тІехьагІа 5—7 денал дукхагІа гоа ца деш, юха а сов яраши керда хьалтІаьннараши свекла дІа а йоахаш, оасар а деш, свеклана гонахьара лаьтта цамца а доаккхаш чакхвала веза свеклай кхашка.

Цу тайпара деш хилча дукхагІа дола балхаш машинашца де торо хул.

Шекара свекла дІайийнача кхашка мугІараштa юкъера лаьтта кІезигагІа доаккхе а кхозза цамца даккха деза: эггара хьалха, мугІараш пхорагІа тийда а тийда чІегилгаш яьхачул тІехьагІеи 10—15 ди юкъе а долийташ шозза кхыи. Хиш дехкаш долча лаьтташ тІа свекла кхаьча ялалехьа 2—3-зза хий дилла деза, хий диллачул тІехьагІа мугІараштa юкъера лаьтта цамца а доккхаш.

Шекара свеклаел совгІа ши культура кхы а я вай республике хьатІайоагІача хана ебаргйолаш — тхьамкеи хои. Курчалой, Ножай-Юрта, Саьсана, Ведана районашка 300 гектар тхьамкеи лоаман районашка 11,6 гектар хои укх шерре а дІадув вай республике.

1965-ча шера 3000 гектарага дІакхоачаргда республикерча колхозашеи совхозашеи дІадувш дола тхьамка. Тхьамка а хо а дукхагІа долча даькъе лоаман районашка дувргда, уж культураш лоамашка дикагІа хьувкъаш хиларах. ЧІоагІа пайдане культураш я уж. Кердача ахчанца 5 эзар сом пайда лургба, масала, цхьан гектара тІара даькхача хоно. Лоаман районашкарча колхозий экономика чІоагІъергйолаш а цар хьийгача кьих колхозникашта дІалуш бола мах совбоаккхаргболаш а культураш я тхьамкеи хои.

М. БРИДКОВСКИЙ,
Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни агроном.

Декхараш кхоачашдергда

Комсаш хьувкъаяр духьа лоаттабу къовсам соахка гурахье а денз дІаболабир тха бригадо. Тхоашта тІалатта декхар бехктоккхаме долга а ховш балхаш ду саха комсий бешамашка. Комсашта деча балхашта эггара бехктоккхамегІа йола ха я — уж хьаьстача денз царна зиза тохача кхачалца яр. Керттера болх хІанзале а баь даьннад тхо. Тха бригадо гІулакх деш я къаьнарча комсий бешамех 43 гектари укх шера сом лургболаш йолча къонача комсий бешамех 28 гектари. Тха бригадаца болх беш верригa 22 саг ва. Цхьа дезал санна барт тайна я тха вІамига коллектив.

ССКП ЦК январски Пленума исторически решенеша а юртбоахама зональни совещанешка Н. С. Хрущева даьча къамаьлаша а дегаш ураоттадаь болча тха бригада членаша дика кхоачашду комсаш лелаерашта хьалхашка оттадаь декхараш.

Ше гІулакх деча ерригача участка тІара 360 тонн дикача комсий яла лаьрхІад тха бригадо укх шера. 1960 шера яьхарел дукха а дукхагІа я уж.

Советски саг космосе а ваха, маьрша юха лаьтта варах гІозбаьннача тха бригада членаша кхы а доккхагІа къахьегама толамаш дахарца гІадийга лаьрхІад вай Даьхе. Тхоай социалистически декхарашка юха хьажа а хьежа, тхоай тороний лоархІам а баь, оаха дош деннад 360 тонна меттел 550 тонн дика комсаш яхар духьа къовсам лоаттабе. Уххал комсаш яхар духьа вІалла ха ца йоаеш, Іурра денз сарралца шоай участке къахьегаш ба бригада членаш. Оаха хІанзале а комсий беша хІара гектара тІа 2,5 центнер фосфорни удобренеш ехкай, хлорозашкеи мильдагеи комсий гаьнашта зе ца дайтар духьа аьшка купорос техай. Ханнахьа хьа а яьста, хьалйийхкай комсаш, цул тІехьагІа тІоадал чусоцаяр духьа хий диллад.

Къаьстта дика болх барца белгалбаьннаб звеньевой вола Магомадов Або, цун воша Магомадов ЯрагІи, Абдулазимова Люба, Найко Мария, кхыбараш. Шоай дийнахьа йола нормаш 175 процент кхоачашъю цу новкъосташа.

Агротехника еррига бокъонаш дика кхоачашъяро йиш хулийтаргья лаьрххІача тайпара комсаш хьалкхее.

Б. МУРТАЗОВ,
Наурски района Ленина цІерахча совхоза болхло.

Хьинаре къахьег вышкомонтажникаша

Укх шера ЦхьоалагІча мая цІей дездара доккхий толамаш даьхад Сунженски бурув деттача контора И. Дмитриенко керте латтача вышкомонтажникий бригада, Март бетта хьалъе йолаяь йола буровой ханал хьалха хьалъяь а яьккха, хІанз цхьакха керда буровой хьалъе декхар тІа а ийца, дика къахьегаш я бригада.

Дика болх бу бригада членаша А. Рыбалкос, И. Баркинхоева, Г. Крапивина, У. Мурзабекова, М. Черепова, Д. Даурбекова, иштта кхыбараша. Балха нормаш массайолча хана тІехкхоачашъю цар.

В. ЛУБКОВ,
«Сунжанефть» НПУ инженер.

Парторганизаце хьалхленца

Юрта боахама продукташ дІахо дукхагІа яхара тІаерзаьяьча ССКП ЦК январски Пленума решенеша кхы а чІоагІагІа лакхбир юрта боахамашкарча партийни организацей лоархІам.

Тха района совхозий производства эггара лоархІамегІара болх лаьттанцар бар ба. ДІайийна хІамаш дика хьувкъаяра боккха лоархІам болаш да лаьтта леладара культура лакха хилар — лаьтта тоадар, юртбоахама культураш дикагІа дІаер, тІаьяьннача хана царна дика Іуналдар. Уж гІулакхаш тха совхоза юххьанцарча парторганизаце массаза а ший керттера терко тІайохийташ да.

Укх бІаьстан юхье хІамаш дІаера дуккха хьалхагІа денз кийчъяла йолаелар совхоза парторганизаци. Трактористаштеи прицепщикаштеи юкъе социалистически яхь а йоаржаяь, 4010 гектар зябь ахийта вІаштІехьдаьлар парторганизаце. Из лаьтта тоъ совхоза ялатийна лаьрхІа хьажкІаш дІае а шекара свекла дІае а.

ССКП ЦК январски Пленумо юрта боахама берригача болхлошта хьалхашка оттадаь декхараш совхоза юххьанцарча партийни организаце дІадовзийтарах къахьегама хьинар лакхдалар ремонтни мастерскешкарча механизаторий, хІаьта из балхьан долаш совхозе мелйола тракторий юртбоахама инвентари Іа дІадалалехьа бокъонца ремонт яь а яьнна, бІаьстан юхье кхашкара балхаш долалуча хана кийчча яр.

Совхозера юрта боахама специалисташ оарцагІбахарца а республика юрта боахама Министерства вІашагІъеххкача курсех пайда эцарца а тайп-тайпара культураш дикагІа дІаеи хьалкхееи ховш йола кадраш кийчъе вІаштІехьдаьлар совхоза парторганизаце.

ХІанз юрта боахаме эггара лоархІамегІа йола бІаьстан юхье хІамаш дІаюв ха хьатІаэттай. БІаьстан юхье дув ка бола ялаташ 2 балха дийнахьа дика дІадийна яьннай совхоз, хІаьта 1500 гектар шекара свекла а иштта сиха дІайийнай. ХІанз хьажкІаш дІаювш латт.

БІаьстан юхье хІамаш дІаювча хана коммунистий лоархІам мелла боккха ба ховргда совхозерча. Виситаев Алсбик секретарь волча кхоалагІча отделене юххьанцарча парторганизаце беча балхага хьежача. Цу парторганизацена чувоагІаш вола 9 коммунист отделене тайп-тайпарча балхаш тІа ба—хьайбаш леладеча балха ва 3 коммунист, цаІ отделене управляющи ва, цаІ тракторни бригаде ва, виъ коммунист кхашка деча балхаш тІа ва.

Вай хьамсарча Коммунистически парте XXII-гІча съезда накъа яха кийчлуча деношка эггара лоархІамегІа долча балхашка коммунисташ дІанийсбаьб парторганизаце. Совхоза болхлошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаю, массово-политически болх бу цар звеношка а бригадашка а. Наха юкъе коммунисташа беча балхах дика пайда боалаш хилар хьахьокх укх гІулакхаша: цу отделенерча хьалха латтача звеньеваяс Бачалова Марижас шийна декхар тІаийцад укх шера хІара гектара тІара 300 центнер шекара свеклаи ялатийна лаьрхІа 50 центнер хьажкІаши яха аьнна. Уж доккхий декхараш кхоачашдар духьа, ший звеноцарча членашца цхьана, шоаш леладеча лаьттан хІара гектара тІа тоъал кхо диллад цо. Звеньевая шеш тІахиннай шекара свекла, удобренеш а ехкаш, цхьана мугІарчех дІаювча, уж дІайийна яьннача оахам шаьр а деш тоІадаьд. Отделене тракторни бригадана керте латтача коммуниста нов. Г. Т. Кузнецова вІаштІехьдаьккхад «Хьалха латтача тракториста» яха карара кара тела цІе байракхилг хІара денна баьча балхага хьежжа механизаторашта юкъе дІа-юха телилга. Карара кара тела цІе байракхилг эггара хьалхагІа яьккхай шийцара сеяльщикаца Джабраилов Супьянаца цхьана цхьан дийнахьа 36 гектара тІа шекара свекла дІайийнача опытни тракториста Наурханов Рамзана. Карара кара тела цІе байракхилг яьккхар духьа къовсам а лоаттабеш Тепсуев Сулеймана фу дІадувча ший агрегатаца, сменни норма 15 гектар йолча, 34 гектара тІа дІадийра фу, хІаьта тракториста Амирсултанова 22 гектара тІа дийнад.

Коммунисташа хІара денна звеношка, бригадашка, механизаторашца, сеяльщикашца организаторски болх лелабар бахьан долаш социалистически яхь чІоагІъеннай. Цудухьа 400 гектара тІа диъ балха дийнахьа шекара свекла дІайийна яьлар кхоалагІа отделени.

Вокх отделенешкарча юххьанцарча партийни организацеша а цу тайппара боккха организаторски болх лелабу механизаторашта, сеяльщикашта, звеной болхлошта юкъе. Уж ерригаш а шоашта хьалхашка латта декхар кхоачашде гІерташ я.

К. ТОМИЛИН,
«Шалинский» совхоза парткома секретарь.

Тракторашка сихагІа болх байта беза

ХьажкІаш хьувкъийтара динза даргдоацарех цхьа гІулакх да шийханнахьа хьажкІаш дІаюв лаьтта кийчдари дІайийна яьлча царна леррттІа Іуналдари. Из иштта доллашехь вай республика дуккхача боахамаша хьажкІий а кхыча культурий а мугІараштa юкъе нух токхадеш дола балхаш тІехьадаьхе а дизза доацаш а ду, из болх беш йола культивтораш тоъац, яхаш. ДикагІа болча механизаторий балхаша, царца нух токхош бу болх а болаш, хьахьокх хІанз юрта боахаме йолаш йолча тракторашца уж кхоачашде йиш хилар, нагахь сана царга сихагІча скоростех болх байте. СихагІа йолча скоростаца болх беш хилча кастагІа даь доал балхаш, тракторни агрегатий балха овсарле лакхлу, рузкъа кходу.

1960 шера сихагІча скоросташца болх белга шерра юкъедоаладир Одесски областа механизатораша. Из болх къаьстта дукхагІа бир хьажкІийи кхыча культурийи мугІараштa юкъе нух токхадеча.

СихагІча скоросташца тракторaша болх беш хилча чехкагІа йистедаргда хьокхаш Іо а дуллаш ялат чуэцареи хьажкІий а нух токхадеш йолча кхыча культурий а мугІараштa юкъе культиваци яреи балхаш.

СихагІча скоростех тракторашка болх байтаб механизатораша № 2 йолча баьца даарийи шурийи, Старо-Юртовски, Горячеисточненски совхозашка, вай республика кхыча дуккхача боахамашка ялат чуэцаши хьажкІашта культиваци еши. «Беларусь» яхача тракторашка 4-ча скоростах болх байташ механизатораша Горячеисточненски совхозе 500 гектар совгІа йолча хьажкІашта дІоахалеи шоралеи кхозза культиваци йир. Цу лаьтта хІара гектара тІара массехк центнер дукхагІа хьийкъар хьажкІаш шоллагІча скоростах болх бар бахьан долаш шозза культиваци мара е ца кхийнача лаьттара яьккхачул. СихагІча скоростех болх баьча гектарага юкъера лаьрхІача 2 сом кІезигагІа дахар тракторaша шортагІа йолча скоростех болх баьча дахачул. СихагІча скоростех агрегаташка болх байта колхозийи совхозийи дуккха механизатораш, специалисташ, кхыбола юртбоахама болхлой Іомабе беза.

Культиваци еш йола агрегат нийса ухаргйолаш, цо тІаьянна культура тедаргйоацаш, сихагІча скоростех болх беча трактора тІа оттаю мугІараш хьахьувкха указатель. Из хьаюса болча аьшках. Указатела цхьан юххье ши Іург а доаллаш аьшка улг доалл, из трактора хьалхашкарча чархий соана тІа чІоагІъергйолаш, хІаьта шоллагІча юхье шийца болт йола втулка йолл, хІаьта цу болтах штырь йолл. Агрегат лелача хана хьатІаяьннача культура аьтта оагІорча мугІар тІа хила еза из штырь.

ХьатІаяьннача хьажкІашта хьалхара культиваци еча хана лаьтта тІахьекхаргдоацаш ши диск долл.

Аьшка диска тІа лотаю ступица, соа хьаллаьца йолча кронштейнаца кхестаргйолаш. Цхьайолча моттигашка лакхехьа дийцача дискашта меттел ротационни целий дискаш оттаде мегаргда. Нагахь санна уж тайпа дискаш деце колхозийи совхозийи мастерскешка хьадулургда уж.

СихагІча скоростех болх дика булу хьажкІаш а кхыйола культураш а дика кийчдаьча лаьтта дІайийнача моттиге. Лаьтта дика ца кийчдаьча квадраташ дика, нийса хилац, уж иштта йоацача, сахьата ворхІ а кхы дукхагІа а километр никъ беш сихагІча скоростех болх булац.

СихагІча скоростех болх беш боккха теркам бе беза шин сменах болх бара, машинаш болх булургболаш тоаенна хилара, къахьегам дика вІаштІехьбаккхара, сихагІча скоростех болх беча механизаторий къахьегама материальни безам тІабахийтара.

Боккха теркам бе беза вай республике машиний — тракторий парках дикагІа пайда эца йиш хулийта прогрессивни гІулакх—сихагІча скоросте тракторашка болх байтара гІулакх шерра юкъедоаладара, дукхагІа Іомабе беза из болх бергбола механизатораш, тІаккха бІаьш йола тракторaш кхыча балхашта мукъаялийта йиш хургья. СихагІча скоростех болх беш механизатораш шоаш а технически дегІабоагІа.

Укх шера вай республика колхозашкеи совхозашкеи шерра дІайоаржае еза сихагІча скоростех тракторашка болх байтача Одесски областа механизаторий опыт.

В. БЕЛОУСОВ,
инженер-механик.

Доазол дехьара

Дерригача лаьттан тIа цIе байракхаш лест

ТОКИО. 1 май, 1930 шу... Япония... Къахьегамхошта къиза низаш деча хьалашка цу хана цхьоалагIча Мая цIей дездеча дакъа лоацаш хиннар веррига а 5 эзар гаргга болхло мара вацар. Тахан 32-гIа дезду Японе къахьегамхоша 1-гIа Май. 900 гаргга йолча мехкарча городеи юртеи улицашка араваьннав 6 миллион совгIа саг.

Японе столицерча «Мэйдзи» яхача йоккхача парке хиннача митинге вера 650 эзар гаргга къахьегамхо.

Ше къамаьл деш Японе Компарте Централни Комитета председатела Носака белгалдаьккхар, дерригача дунен тIара машара, социализма, демократе низ ди-тIехь совбувлаш хилар. 1 май тIакхачале хьалххагIа саг тIа а волаш дола кема аьттонца космосе дахийтар Советски Союзо, йоах Носака. Из адамаша Iаламгара яьккха йоккха котало хинна ца Iеш социализма системо яьккха сийлахьйоккха котало а дерригача дунен тIа машар оттабара гIулакха юкъе цо лаьца дакъа а да!

Доахаш «Интернационал» а Японски пролетариата иллеш а долаш, йоккхийча колоннашца демонстраци дIайолаю митинге дакъа лоацараша. Демонстранташа лаккха айдаь хьу дунен пролетариата баьчча Владимир Ильич Ленина, хьалхара советски космонавта майора Юрий Алексеевич Гагарина портреташ. «Гагарин—хорош»,— эрсий меттала цогIарч детт демонстранташа, Токиора советски посольство чуйолча цIенашта хьалхашка гIолла шоаш тIехболача хана. Кхо сахьат гаргга ха яьккхар къахьегамхоша столица улицашка гIолла чакхбувлаш.

ПЕКИН. Демонстрантий колоннаш Москве лелаш йолча хана вошал долча Пекине садайра. Еррига город сийрдайоаккхаш лотаелар лампаш.

Доазал дехьарча шовзткъе итт мехкара баьхкача шоай доттагIашца цхьана ЦхьоалагIа май дездеш города майдашка, проспекташка, стадионашка, паркашка арабаьнна кхо миллионал совгIа пекинцаш бар.

Город хоза кийчъе хов пекинцашта. Дог гIоздоаккхаш сурт да из хоза мел бола бос цига ба дукхагIа лепаш цIе ала а болаш. БIайхача михо теркаеш тайп-тайпара бесаш дола дукха байракхаш а ягIаш, улицашка оттаяй пилонаши аркаши.

Городе хьалъяй дукха итташ хиллал йола гуччахьара сценаши платформаши. Iурра денз сарралца цига концерташ хьувкх театральни коллективаша, художественни самодеятельноста ансамблеша. Еррига улицаш дIалаьцца лелаш гIоздаьнна адамаш дар. Цхьабакъда, цIей дездеш йола керттера моттиг, Тяньмынь яха исторически майда яр. Ди хьахилча из хьалйизар итташ эзараш болча наха. Двореций цIеча пенашкара лув кхера санна юха хозар гIозбаьнна цар детта цIогIарч.

Къаьстта чIоагIа сийрдадаьнна а безаме а да укхаза укх шера цхьоалагIа май. ЦIей тIакхачале хьалхагIа дукха хоза кхааш даьхкар промышленноста балха хьакъехьа.

ВАРШАВА. Геттара Iуйриййна соммаьлар Варшава 1-гIча Мая. Баьццара гIа техача варшавски паркашкареи скверашкареи Iуйриййна тIадена дохк дIадаланза дар польски столица улицашка гIозбаьнна нах хьувзача хана.

Москвичашца цхьана гIадбаха тIоараш детташ бар варшавянаш Мавзолея трибуне Н. С. Хрущев, ССКП ЦК Президиумеи Советски правительстваи членаш гучабаьннача хана гIозбаьнна хьежар уж Москвай Цеча майдан тIарча тIема парадага.

Польски столицерча къахьегамхой демонстраци йолалу. Трибунана хьалхашка гIолла тIехбувл польски революционни болама ветеранаш, промышленни предприятейи учрежденейи коллективаш, студенташ, деша багIа кагирхой, бераш.

Даьхкъала хийла социализм! Даьхкъала хилда Советски Союзацара доттагIал! Даьхкъала хилба дерригача дунен тIара машар!—цIогIарч детт эзараш болча демонстранташа.

БЕРЛИН. 1 Мая цIейна кийчлуш ба демократически Берлине. Демонстраци йолаялале дуккха хьалхагIа юххьанцарча германски болхлойахархой паччахьалкхен столица улицашкеи майдашкеи гулбала болабелар къахьегамхой, дуккхача наьха колоннашца трибунашта хьалхашка гIолла Маркс-Энгельс-платце бахар духьа, Германски Демократически Республике социализм котъяккхара тIехьа, машара тIехьа, малхбузенгермански миллитаризманеи реваншизманеи духьала къовсам лоаттабе шоаш кийча болга хьахьокхар духьа.

Дезача денга кийчъяь я город. Массанахьа ягIа Германски Демократически Республика, Советски Союза, вошал долча социалистически мехкий байракхаш. Демонстрантий колоннашта юкъе лаккха айдаь да Германе социалистически единни парте кулгалхой, новкъоста Н. С. Хрущева, дунен хьалхарча космонавта Гагарин Юре портреташ.

Города малхбузехьарча доакъошкарча дуккхача наха дакъа а лоацаш, цхьоалагIча мая сийна дуккхача сахьаташка лаьттача демократически Берлина къахьегамхой демонстраце цIаькха а хьахьекхар ший мехка социализма котало яккха, малхбузенгермански милитаризмана никъ бехка, Европе машар хилийтар духьа къовсам лоаттабе Германски Демократически Республика халкъ кийча хилар. Цу тайппара къахьегамхой демонстрацеш хилар Германски Демократически Республика дуккхача кхыча городашка а.

ПАРИЖ. Кхоаленаш йола, шило Iуйре. Париже чIоагIа зиза тохаш латт каштанашта. Сатийна, саг воацаш я: ЦхьоалагIа май—балха ди дац. Цхьабакъда, цIенош тIа байракхаш яц, цIей дездеш нах хоалац. Капиталистически мехкашка дунен халкъий болхлой барт-цхьоагIон ди къовсама ди да. Доал деш йола классаш шоай позицеш хеца раьза яц. Дукха шераш да Республикаи Бастилеи майдашка французски Iаьдало демонстрацеш ца яйта, нах ца гулболийта.

Иштта дале а, митингаши собранеши хилар мехка дуккхача городашка. Парижа гонахьарча болхлой бахача ерригача йистошка. Дуккхача моттигашка ерригача профсоюзашца цхьана хилар уж.

КIира хьалхагIа Францеи Алжиреи хиннача хIамаша цIаькха а хьахьекхар болхлой класса цхьоагIон низ. Фашистски провокацешта духьаларча забастовкана юкъе дакъа лоацаш 12 миллион саг хилар. Боккха лоархIам болаш хилар из забастовка фашистий авантюра йохаеча.

Париже къахьегама бирже дийнахь 3 сахьат даьлча йоккха митинг хургья. Демократи лораяра тIехьа, фашистски кхерама духьал лоаттабу къовсам лакхбеш, къахьегамхой бокъонаш бахьан, халкъашта юкъе машар а доттагIал а хилара тIехьа къовсам лоаттабеш ЦхьоалагIа май чакхдаккха столицера болхлойи тIулакхера нахи тIахьийхача профсоюзий Ерригача юкъарча конфедераце еш я из.

КУБИНСКИ РЕСПУБЛИКА. Халкъа милицеи революционни эскареи салтий Ориенте яхача провинцерча лагере ба.
Пренса Латоина сурт.

РЕСПУБЛИКА РАЙОНАШКА МАЙ ДЕЗДЕШ

ЧIоагIа сакъердаме яр 1-ча Мая Наьсарен района юрташка. Дукха нах вIашагIкхийтар Наьсарен-Вокзале ССКП райкома хьалхашка митинге. Цига бар юртбоахама къахьегамхой, предприятешкара болхлой, интеллигенци, дешархой, иштта кхыбараш. Масса а оагIорахьа гуш дар портреташ, плакаташ, лозунгаш, байракхаш.

Митинг хьайийлар Наьсарен райисполкома председатела нов. Цокиева. Цига къамаьлаш дир электрифицированни инструментий завода директора заместитела нов. Чопанова, № 11 йолча строительни управлене коммунистически къахьегама цIи яккхара къовсам лоаттабеча бригада бригадира нов. Тумгоева, ВЛКСМ Наьсарен райкома секретара нов. Гандалоева, 11 шера дешара школа 6-ча класса дешархочо Долгиева Тамарас, «Назрановский» совхоза партбюро секретара нов. Албогачиева, ССКП Наьсарен райкома секретара нов. Хаматханова. Къамаьлаш даьраша белгалдаьккхар дIахо а Советски Союза Коммунистически партена гонахьа кхота а бенна шоаш семилетка укх кхоалагIча шера тIаийца дерригa декхараш кхоачашдергдолаш районера берригa къахьегамхой болга. Дезача ЦIейна — 1-ча Майна хетаяь торжественни собранеш хилар района ерригача моттигашка.

* * *

Вай езача Коммунистически парте Централни Комитета январски Пленума решенеш кхоачашъяраи ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа бахараи шоаш кийча болга хьахьекхар деза ЦIей — 1-гIа Май дездеш хиннача Шаьла района къахьегамхоша. Района массе а моттигашка чакхъяьлар дезача денна хетаяь торжественни собранеш. Тайп-тайпарча лозунгашца, плакаташца, транспаранташца тоаяь, кийчъяь яр 1-ча Мая районни центр. Массехк бIаь саг гулвелар цигарча майда тIа хиннача митинге. Шоай къахьегама толамех, районера берригa къахьегамхой парте Централни Комитетаи Советски правительстванеи гонахьа кхотабаларах дийцар къамаьлаш даьраша.

Ставропольерча цIи хезача механизатора нов. Денисенкос даь кхайкарал хьал а лаьца, аьлар ше къамаьл деш вай мехка цIи хезача хьажкIаш лелаеча нов. Зармаева, айса гIулакх деча 200 гектарах хIаране тIара 120 центнер фуалъяьхача хьажкIий чуэца лаьрхIад аз. Из да аз 1-гIча Майна а ССКП XXII-ча съезда а сийна лургдола совгIат. Укх шера дIабахача биъ бетта валови продукци арахецара план 21-ча апреле кхоачашъяьй Шаьларча райпищекомбината коллективо. Цу коллектива цIерах къамаьл дир комбината болхлочо нов. Ковалевас.

Сакъердаме чакхдаьлар деза ЦIей Шаьла районе.

* * *

УРУС-МАРТАН. Дезача ден, 1-ча Мая хоза кийчъяь яр Урус-Мартановски районни центр. Дукха нах гулбелар райцентра майда тIа дезача денна хетаяьча митинге. Района совхозашкара, предприятешкара къахьегамхой, школай дешархой, иштта кхыбараш гулбелар митинге.

Митинге къамаьлаш дир коммунистически къахьегама цIи лелаеча бригада бригадира, райсовета депутата механизатора нов. Кагерманова, ССКП райкома секретара нов. Русина, иштта кхыбараша.

* * *

ОРДЖОНИКИДЗЕВСКАЯ. 1-ча Мая Iуйриййна 10 сахьат доаллаше а дукха нах гулбелар Сунженски района Орджоникидзевская яхача станица культура ЦIен хьалхашкарча майда тIа. Масса а оагIорахьара майда тIа хьатIаухар тайп-тайпарча плакаташца, байракхащца кийчъяь къахьегамхой колонаш. Цига бар колхозникаш, предприятей болхлой, дешархой, иштта кхыбараш а. Митинг хьайийлар Сунженски райисполкома председатела нов. Доненкос. Лоаццача къамаьлаца цо ловца баьккхар гулбеннарашта дезача ЦIейца. Митинге къамаьл дир ССКП райкомеи райисполкомеи цIерах гулбеннарашка моаршал хьаттача ССКП райкома хьалхарча секретара нов. Синяткина. Шоай бригада а колхоза а къахьегамхоша даьхача толамех дийцар Красни Арме цIерахча колхоза цхьоалагIча тракторно-полеводчески бригада бригадира нов. Кузнецова. Митинге къамаьлаш дир Сунженски леспромхоза готтача машиннаькъа начальника нов. Селезнева, Орджоникидзевски юкъерча школа хьехархочо нов. Рябовас, бархI шера дешача школа дешархочо Лобковас, иштта кхыбараша.

Сакъердаме дIадихьар деза ди Серноводская, Ассиновская яхача станицашка, иштта кхыча юрташка.

* * *

ГУДЕРМЕСС. Дунен тIарча къахьегамхой цIейца хоза кийчъяь яр еррига город. Iуйриййна 10 сахьат даьлча, къаьст-къаьста колоннаш а яь, Кортамукъален проспекте В. И. Ленина памятник латтачахьа болабелар демонстранташ. Байракхаш хьораши школаши чакхъяьнначул тIехьагIа, эггара хьалха тIехйоалл Майна хьалхарча социалистически яхье доккхий толамаш даьха Гудермеса станце коллектив. Цул тIехьагIа — районерча кхыча предприятейи учрежденейи коллективаш, «Гудермесскийи», «Дружбаи» яхача совхозий къахьегамхой, колхозникаш.

ЦхьоалагIча мае районе хиннача демонстраце дакъа лоацаш дуккха нах бар.

Демонстраци чакхъяьнначул тIехьагIа машиннаькъахой парке дуккхача наха сакъердилга вIаштIехьдаьккхар.

ХьажкIаш хьувкъаяра

Шера да «Гвардейский» совхоза йиълагIча тракторно-полеводчески бригада кхаш. Дуккха километраш дIаьха, 5375 гектар дIалоацаш да уж. Парте Централни Комитето даьча ЦхьоалагIча мая хьакъехьа даьча тIахьехамаша дегаш ураоттадаь болча полеводашеи механизаторашеи шоай беррига низ оарцагIбаьккхаб укх шера еррига юртбоахама культураш доккхий хьувкъамаш лургдолаш хьалкхеяра. Доккхий хувцамаш хиннад бригаде ССКП ЦК январски Пленум хинначул тIехьагIа. Пленума решенеша маяххара эргабаьккха тоабаьб механизатораша шоай болх. Цудухьа вIаштIехьдаьннад семилетка кхоалагIча шера бIаьстан балхаш дика дIадоладе. ДикагIа йолча агротехнически ханашка чакхдаьхад бIаьстан юхье кхашка деш дола дуккха балхаш, цу даькъе параш ахар, турахьа дийнача ялатийна макха баккхар, магари люцернеи дIаер, кхыдола балхаш.

ХIанз бригада кхашка шерра даьржад «кхай аьла» дIаера балхаш. ХьажкIаш дIаовш йолча ворхI агрегато хIанзале а 800 гектара тIа дIайийнай уж.

ХьатIайоагIача ССКП XXII-ча съезда сийна къахьегама вахте эттача механизатораша даим тIехкхоачашъю шоашта енна заданеш.

— Оаха лерхI, — йоах механизаторий бригадира Закаев Альбека, —10 балха дийнахьа хьажкIаш дIайийна яха а укх шера хIара гектара тIара 30 центнер фуалъяьхха хьажкIаш яргйолаш уж дика хьалкхее а.

ЙиъллагIча тракторно-полеводчески бригада къахьегамхой шоашта хьалхашка оттадаь доккхий декхараш хIанз толаме кхоачашдеш ба.

Агротехника еррига бокъонаш дика кхоачаш а еш, совхоза хьажкIаш кхееча болхлоша овсарле йолаш болх а бу. Масала, шоашта оттаяь заданеш дуккха а тIеххоачашъю трактористаша Махмадиев Утуси Сулейманов Вахаси. Нормах 14 гектара тIа дIае еза хьажкIаш, цар хIаране дийнахьа «Беларусь» яхача тракторца дIаюв 22—23 гектара тIа.

Шоашта хьалхашка кхы а доккхагIа декхар оттадаьд Миколаева Нурана хьалхле лелаеча комсомольски звеноцарча хьажкIаш кхееча мехкараша. Цар дош деннад хIара гектара тIара 45 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха.

— Тха кхаш хиш декхаш деце а, — йоах Нурана, — тхоай дош кхоачашдергда оаха.

Миколаева Нурана звеноцарча мехкарех теша метаргва. Соахка шоаш леладеш хиннача 30 гектар долча кхай тIара хIара гектара тIара 35 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкIаш яьхар цар.

Толам баккха гIерташ дика къахьийтад цар укх шера а. Йоакхоеш, дика тоадаь, кхо дилла хьаьндаь дар цар кхаш, хIаьта укх денoшка комбинированни фуца дIадийна а даьлар уж.

Шоай кхашка тIагIертта балхаш деш боллашехьа а, хьатIайоагIача йоккхача юртбоахама кампанега — доаханна доакъараш Iалашдара кийчлуш а ба йиъллагIча тракторно-полеводчески бригадацара къахьегамхой.

Механизатораша хIанзале а кийчъяь дIаоттаяй еррига тракторни сенокосилкаш, волокушаш, йолхьангаш. Соахка санна, совхоза хьайбашта моща а гIожа а шортта доакъараш кийчде лаьрхIад цар.

Дикача къахьегама толамашца накъа баьхкар бригада къахьегамхой 1-ча Майна. Иштта дика накъа баха лаьрхIа а ба уж парте XXII-ча съезда а.

И. ПЕТРУХИН.

Тха керда толамаш

Мелови скважинашкара хьалъухача газа оалаш тIехь-тIехьа дукхагIа гучадувл Тирка йистерча довкъашка. МалгIалбика районе эггара хьалха № 750 йолча скважина чура мелови мехкдаьтта даьккхар а 1959 шера 29 апреле цига хьалхара оала баьккхар а бурув детта къона мастер Авраменко ва. № 270 йолча скважина геологически болх дика Iома а бaь, Авраменкос кхы а дикагIа яккха лаьрхIар № 277 йола скважина. Дика кхоачашдир цо из декхар. Мастера Авраменкос кулгалдеча бригадо яьккхача скважино хIанз деннеи бийсанеи 200 тонн совгIа мехкдаьтта лу.

МагIалбика районерча дукъа къилбаседенгахьара оагIув эггара халагIа лоархIаш я бурув тохара балхаш вIаштIехьдахара а чакхдахара а. № 1 йолча бурув деттача контора декхар дар, Тирка йистерча дукъа къилбаседенгахьарча оагIоца № 142 йола скважина а яьккха, из моттиг тохкилга. Из бехктокхамера декхар тIадиллар коммуниста нов. Авраменкона. Из дош дийца а дийца, нов. Авраменкос кулгалдеча бригадо лаьрхIар из скважина бурув теха а яьккха, дунен халкъашта юкъера цIей — 1-гIа Май тIакхоачаш болх бе йолаялийта. Из декхар а дика кхоачашдир цу бригадо: 3267 метр кIоаргача № 142 йолча скважина чура йоккха мехкдаьтта кIедж техар. Нов. Авраменкой бригадо мелах бурув а теха яьккха кхоалагIа скважина я из.

Цу тайппара, цхьаькха а оала лотабелар МагIалбика района Тирка йистерча дукъа къилбаседенгахьарча оагIоца. Цу моттиге эггара хьалха лотабенна оала ба из. Мастера нов. Авраменкой бригада котало хинна ца Iеш из МагIалбикерча берригача мехкдаьттахой цIей да.

Мастера Авраменкос кIаьд ца луш а даим а нахаца болх барах, бурув тохара технологи цо кIоаргга Iомаярах, шийна а ший бригадана а тIадилла декхар кхоачашдара цо гIайтIа ярах даьхад нов. Авраменкой бригадо уж толамаш. Лоацца йийцача из я цун балха опыт. Берригача мастераша хьалоамае йоагIар из дикагIа йола опыт.

Вокх мастераша цхьаннел совнагIа ца яьккха мелови скважина, цар яр мо мара оборудовани йоацача а царчарел аттагIа геологически хьалаш доацача а нов. Авраменкос МагIалбика мелови тIоанашка яьккха из кхоалагIа скважина болх бе йолаялийтай. ЦIаькха а белгалдаккха доагIа ший бригадо беча балхага хадданза хьожаш, даим нахаца болх беш нов. Авраменко хилар бахьан долаш уж толамаш даьха хилар.

Цу бригада коллективали № 1 йолча бурув деттача конторали гаьнна тIехьа я директора нов. Фролова кулгалду бурув детта шоллагIа контора. Цо укх цхьан шереи ах шереи болх бе дIайолаялийтаяц цхьаккха скважина, кхы а вопIа да йоккха 5 авари цо яр.

ЛерттIа болх беш я «Малгобекнефта» НПУ кхоккхе мехкдаьтта управлении гIонна йола предприятеши. 1-гIча Майна дика накъа бахар духьа лаьцача яхье хьалхара моттиг лелайир 1960 шера коммунистически къахьегама промысел яха цIи яьккхача, Ленина орден лелаеча цхьоалагIча промысло. Цу промысла коллективо мехкдаьтта даккхара квартальни план 107,3 процент кхоачашъяьй.

Дика къахьийгад мехкдаьтта даккхара квартальни план 103,1 процент кхоачашъяьча шоллагIча промыслой 104,8 процент кхоачашъяьча кхоалагIча промыслой.

ТIайийцача декхарел совгIа эзараш тоннаш мехкдаьттеи дуккха кубометраш гази яьккхай хьалхарча квартале. Из бахьан долаш цхьа тонн мехкдаьтта даккхарга дIабода мах планахчул 9 процент лох а баь, бIаьш эзараш сомаш ахча кхоадаьд ерригача НПУ.

Прогрессивнии толашагIа йолеи методаш, эIамига механизации керда техникеи мехкдаьтта доаккхача юкъедоаладаро, кIоарга насосни скважинаш телеуправленега яхаро, дуккха геолого-технически мероприятеш чакхъяхаро, бурув техачул тIехьагIа скважинаш болх бе йолаялийтаро йиш хилийтар ерригача НПУ мехкдаьтта дукхагIа даккха.

Цу гIулакха доккха новкъостал дир промысла кулгалхоша тIадехка гIулакхаш чакхдоахача хьалхле лелаяьча моттигерча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

Промыслаша паччахьалкхен план кхоачашъяра гIулакха чIоагI1а гIо дир тIонна йолча предприятеша. Транспортникаша Iалашдора мехкдаьттахой ханнахьа балха дIабугилга а юха цIабоалабелга а, бурув деттачеи мехкдаьтта доахачеи болхлошта эшаш дола мухьаши материалаши тIаяхьилга. Электрикаша цахаддаш электроэнерги хилийтай объекташка, хий хьахецача цехо хадданза хий лоаттадаьд бурув деттачеи мехкдаьтта доахачеи болхлошта, районерча ерригача предприятешта.

Хий хьахецача цехо доккха новкъостал цу района юрта боахам хица Iалашбара. Тха хий кхоач Тирка йистагара Заманкуле, МагIалбикера Алхазове кхаччалца, царна гонахьа дадача дуккхача колхозийи совхозийи боахамашка.

ХIанз декхар да цаьха толамаш карара ца далийтар, тIехьабисараш хьалха латтарашта тIехьакхебар, цунца парте XXII-гIча съезда сийна тIаийца социалистически декхараш ерригача предприятеша ханал хьалха кхоачашдар.

С. ПЛИЕВ,
«Малгобекнефть» НПУ начальник.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Америкера бицбенна нах

Миллионерехи миллиардерехи яздар чIоагIа дукха деза американски кепайоазонна. Цар вахара юкъера эггара зIамагIа дола хIамаш а дувц буржуазни газеташа, нагахь санна тийшача, миллионер хила вIалла хала дац — хила безам хилар мара хIама эшац. Укх деношка «Американ уикли» яхача журнало чIоагIа хоаставеш вийцар мехкдаьтта паччахьа а миллиард доллар рузкъа а дола Поль Гетти, 750 000 доллар денна цо ийца 36 цIа дола керда особняк, шеццу чу чувахарах ши эзар саг гулваь цо яь че. Цунах мистер Гетти къийвеннав аьнна ма хеталаш. Кердача особняке ялх сахьата цо сакъердаш яьккхача хана алхха мехкдаьтта дохкарах 57 000 доллар пайда баьлар цунна.

— «Мишта хиннав хьо миллионер? — яха, корреспондента шийга даь хаттар юха а дийцар мистера Гетте.—Iалаьмате атта хиннав, миллионер хулалургва моллагIа а саг, кхыметтел тахан а. Алхха цхьа хIама мара новкъа дац цу гIулакха. Из да хIанз чIоагIа къахьега безам болаш наггахьа мара саг ца хилар. Масала, айса вахаш яьккхачох дукхагIа йола ха, кIирах доагIача ворххIе а дийнахь, хIара денна 17—18 сахьата болх беш яьккхай аз». Бакъда мистера Гетте дувцар. Цо гIулакхаца дIахьекхар из. Хьаьший болаш ше сакъердаш даьккхача сахьаташка а «болх беш» 57 000 доллар даккха хайр цунна.

Мистер Геттии цох тарра бараши чIоагIа хьаллоацача американски кепайоазонна вIалла а дезац мистер Гетте аьннача тайпара «алхха чIоагIа къа ца хьегарах» миллиардераш ца хиннача миллионаш болча американцех яздар. Къе а меца а болча американцех хIама ца дувца, уж бицбалийта, уж вIалла бац яха сурт оттаде гIерт буржуазни кепайоазув. Цхьабакъда, уж болаш-м ба. Уж Америке бицбенна нах ба. Царех ба эггара хьалха ши миллион бола американски юрта боахама болхлой, аьлар викалий палата конгрессмена Рузвельта.

ВIашагIкхийттача Штатий федеральни законаша данне а къоастадац юртбоахама болхлочоа эггара кIезигагIа доагIа алапи, цун балха ден дIоахала боарам оттабац. Ах бIаь шу хьалха сахьата юртбоахама болхлочо доаккхар фабрике болх беча болхлочо доаккхаш хиннача алапе кхаь даькъех ши дакъа алапи. Дунен шоллагIа бола тIом йистебоалаш аханега кхаьчар из, хIаьта хIанз низткъа кхоалагIа дакъа мара даккхац. Балха ди дIаьха хилар дийцача, ший хила йиш мел я дIаьха да из, вешта аьлча сатессача хана денз боад къовлабаллалца, шийтт-дийтт сахьата.

Юккъера лаьрхIача цхьан сахьата доагIачох даьча статистически лоархIамаш бокъонца долаш дола хьал къоастадо алапи. Нийса аьлар «Нью-Йорк таймс мэгэзин» яхача журнала. Цо йоах, сага цхьан сахьата ваьха ца Iеш, бIарччача шера ваха веза. ХIаьта, юртбоахама болхлой бIарччача шера бе болх болаш бац. Цу статистически лоархIамех кхаь денах цхьан дийнахьа мара болх бац цо. Ше хадданза болх беш йолча моттигера доагIачул совгIа кхычахьара а нийслур лаьрхIача а кхыча моттигашка болх беча американски болхлой дезала юккъера доагIачул ворхIазза кIезигагIа да юртбоахама болхлочоа шера доагIар.

Цу статистически лоархIамашта тIехьашка латт дийна нах — йоккхача юртбоахама корпорацеша бе болх боацаш араккхайса дийна нах. Царех ах миллион, «Нью-Йорк таймс мэгэзин» яхача журнала дешашца аьлча, хIанзарча Америке юстара баьха, «ца эша» миграционни болхлой ба. Дунен шоллагIа тIом болалу ха тIаоттача хана цIи хеза волча писатела Стейнбеке ший «ЭгIазлон хетолгаш» яхача йовзаш йолча романа тIа хьахьекхар цу наьха кIалхара боалалургбоаца хала хьал.

Романа тIа бувцача наха тIалатта Iазап ВIашагIкхийттача Штатий общественноста новкъа даьнна ца Iеш, кхыча мехкашкарча дуккхача наха а новкъа даьлар. Ткъо шу даьнначул тIехьагIа «Уоркер» яхача газето яздру 500 000 болча миграционни болхлой вахарах. «Ткъаь иттлагIча шерашка хинначул, «ЭгIазлон хетолгаш» яхача романа тIа дувцачул», чIоагI1а вогIа да цар хьал, яхаш яздy цо.

Малхбузен а къулбехьен а штатий дом гIеттача новкъа, бийсанара боад сегача фонарашца йохаеш, хьийдда йолх дийнахьа хьайбаш дIа-юха кхувла грузовикаш. Уж тIанг аьнна хьалйиза я гурушкех плантацешка болх бе оттабаьча брасерос мексиканцех. Бийсан дIа-юха кхувл уж, хIана аьлча критически дош аргдолаш бIарга ца бойта, царех болхло яха дош ала хала доландаь. Формально лаьрхIача кортамукъа саг из вале а, шийгарча хьалага диллача дукхагIа лаьна тара ва из. Цхьа бахьан доацаш аланзар эхь ца хетташ къулбехьарча цхьан плантатора: «Тха тхоай лаьш болаш цхьа ха яр. ХIанз маьхах увттабу оаха уж», аьнна.

Баха безача моттиге дIакхаьчача лаьрххIа царна шоашта кийчъяьча лагере буг уж. Из фу яхилга да дика кхетадергда Колорадо яхача штатерча Гранд Джанкшен яхача города юххера лагерь ювцаш яздаьчох. Гобаьккха дитт долча аьшкасаьргах яь карт а йолаш, цхьан оагIорахьа химически заводи вокх оагIорахьа машинникъ буллаш тесса лаьттеи долча, во хьадж йоагIача моттиге ул из. Iаьрждённача, тишача улгех даь, во, вIаши юх-юхе доахка кхийлгаш да укхаза, яхаш язду «Уоркер» яхача газето. ХIара цу баьдеча, мискача цIалга чу ий тIа Iотесса къаьна, тиша мотт ул, хIаьта цхьадолча цIагIа кара хьадаь истоли ши табуреткеи а нийслу. Иштта долча цIенолгашка бIарча дезалаш бах.

Америке бицбеннача нахагара Iазап общественностана пургдоацаш аьшка кхоллара тIехьашкахьа даьккха да, аьлар викалий палате цкъа ше къамаьл деш конгрессмена Рузвельта. Цкъаза йолча хана аьшка кхоллар ийкха а ийккхе, араэккх из, тIаккха дов а доал. Иштта хилар из ткъаь иттлагIча шерашка а, Стейнбека цIи хеза ший «ЭгIазлон хетолгаш» яха роман язъяьча хана. Иштта хилар из дIададахача шера ноябрь бетта а, «Коламбиа бродкастинг систем» яхача компане дерригача мехка гIар айеш «эхь дебар» яха телевизионни передача яьча хана.

Кхийнарашца цхьана кхашка болх беча мецача берий бIаргаш, сатессача хана денз боад къовлабаллалца букъ тIабаьккха болх беча кхийнарий сердал йоаца вахар дар миллионаш болча американцашта «Эхь дебар» яхача программах телевизорий экранаш тIа бIаргадайнар. КIайча плантатораша шоаш балха дIаэцарга гIийла хьежаш бола мецденна бераш шоашца дола меца, еха хIамаш тIаювха дукха неграш пучабаьлар телевизорий экранаш тIа. «Е хIама Конго дола хIама дац, ер да Флориде, 1960 шера ВIашагIкхийттача Штатий гражданашка, аьнна белгалдаьккхар комментатора Марроус.

Ший хана «ЭгIазлон хетолгаша» санна, дукха американцаш цецбаьхар «Эхь дебаро». Цхьабакъда, ткъо шу хьалха а санна, американски юртбоахама болхлой Iазапера вахар хила баха кхера санна къайла доал сенатски комиссейи подкомиссейи каьхата отчеташ тIа. Къаьнарча журналиста Раскина нийса белгалдаьккхача тайпара Америке бицбеннача наьха вахар наггахьа мара дагадохац, хIаьта юртбоахама болхло, хьалха а санна, «ца эшаш саг» ва.

Г. ШИШКИН.
Нью-Йорк.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.
Йоккха зал — «Евдокия».
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — «Евдокия».
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 2 — «Евдокия».
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — «Евдокия».
Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре.
«Евдокия».
Долалу: 9, 11.05, 1.10, 3.15, 5.20, 7.25, 9.25.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретаре — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.
1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03070
Заказ № 2661